

Dei operatio duplex.

Tomo 1.

Tomo 3.

Ioan. 5.

Dies sex creationis quo sumendi ex D. P. Augustino.

ipsæ quantitates, & qualitates: sed sunt quædam habilitates, vel quædam habitudines, seu quidam ordines fundati in istis rebus. Ad cuius euidentiam sciendum: quod iuxta duplex opus diuinum primum, & secundum: prout distinguit August. 6. super Gen. distinguitur rerum productio secundum rationes seminales, quæ est Dei operatio. Secunda à productione rerum, quæ fuit Dei operatio prima. Sed de operatione Dei prima, & secunda aliter oportet loqui secundum August. & aliter secundum alios Sanctos. Nam secundum August. prima operatio Dei fuit, secundum quam omnia fuerunt producta simul, vel secundum se, vel secundum rationes seminales. & oportet, quod ibi largè sumantur rationes seminales, prout se extendunt ad obedientiales. Vnde Aug. 6. super Gen. loquens de corpore Adæ producto de limo, & de corpore Eæ producto de costa, ait, quod nos satis admonent verba sacræ scripturæ, has. scilicet productiones corporum Adæ, & Eæ non ad illam operationem Dei pertinere, vnde requieuit Deus die septima: sed ad istam potius, qua per temporum cursus vsque nunc operatur. Fuit ergo Dei prima operatio, per quam omnia creauit simul, & a qua die septima requieuit: & est secunda Dei operatio, per quam primò creata propagantur, & multiplicantur, & per quam Pater vsq; nunc operatus est, & Filius operatur. Omnia ergo secundum primam operationem fuerunt simul creata secundum August. & fuerunt creata per sex dies. Sed illi sex dies secundum eum non sunt, nisi vnus, & idem dies, septies replicatus, vel non sunt, nisi vnum, & idem instans, quia in eo, & eodem instanti fuerunt omnia simul producta, & istud instans fuit septies replicatum: sicut semper dicitur in quolibet opere: Dixit Deus. & tamen Deus non habet, nisi vnum solum verbum. quamuis ergo dicatur pluries: Dixit Deus; oportet nos tamè intelligere vnum solum verbum diuinum, per quod omnia illa dixit, & illud solum verbum oportet intelligere toties repetitum quoties ibi dicitur: Dixit Deus: Fuit ergo vnum, & idem instans septies repetitum, vt sex repetitiones referantur ad sex opera, & septima repetitio ad quietem. Fuerunt ergo illi sex dies non spatio temporis, sed secundum sex cognitiones angelicas, secundum sex genera operum computati. Habuit etiam quilibet eorum dierum vesperam, & mane: non spatio temporis. quia instanti fuerunt omnia simul facta, sed secundum varias cognitiones angelicas. quia de quolibet illorum sex generum operationum habuit Angelus cognitionem vesperinam, & matutinam.

Sed alij Sancti ponunt ad litteram istos septem dies fuisse secundum spatia temporis. vt sex dies referantur ad opera prima, & dies septima referatur ad quietem Dei, & ad opus Dei secundum. Fuit ergo prima operatio Dei productio omnium rerum absque eo, quod præcederet simile in creatura, vt fecit hominem sine homine præcedente, & vegetabilia sine uegetabilibus similibus præcedentibus: & alia animalia sine similibus præcedenti-

bus. Et omnia ista pertinent ad primam operationem Dei: secundum quam operationem produxit prima in qualibet specie, quæ omnia fuerunt facta in sex diebus. Postea in septima die requieuit Deus à nouo opere condendo: & incepit agere secunda opera: videlicet condita propagando. Prima ergo opera præcesserunt similia in mente Dei, in quo erant rationes, & exemplaria, ad quorum similitudinem huiusmodi nouæ species cõdebantur. Sed secunda opera præcesserunt similia in ipsis creaturis, ad quorum similitudinẽ alia propagabantur. Rationes ergo seminales respiciunt non opera prima, secundum quæ sunt condita noua, sed respiciunt opera secunda, secundum quæ sunt illæ nouæ species, & illa noua opera propagata. Requieuit ergo Deus die septima a condendo noua, quæ fuerunt opera prima Dei secundum rationes, quas habet in seipso exemplares, & inchoauit opera secunda, id est, propagationis, quæ Deo cooperante à secundis agentibus fiunt per rationes seminales. Si ergo scimus bene distinguere inter prima opera, per quæ sunt noua condita per rationes in Deo exemplares: & secunda opera, per quæ sunt condita propagata (quod fit per rationes seminales) clarè apparere poterit, quid importetur per rationes seminales.

Sciendum ergo, quod prima opera fuerunt opera perfectionis, vel fuerunt opera, per quæ fuerunt res perfectæ. secunda verò opera fuerunt, per quæ res fuerunt propagatæ. Propter quod si prima opera fuerunt perfectionis, secunda verò fuerunt actionis, & passionis. Nã post prima opera creaturæ agendo, & patiando ad inuicem inceperunt se propagare. Illa ergo sex, quæ numeramus: videlicet duæ substantiæ: materia, & forma: & duæ quantitates, vt illa, quæ est in agente, & in patiente: & duo modi qualitatum: vt illa, quæ se tenet cum actiuo, & illa, quæ cum passiuo: vt pertinent ad rerum perfectiones: pertinent ad prima opera. Sed, vt pertinent ad rerum propagationem, pertinent ad opera secunda. Sic enim habetur Gen. 2. Igitur perfecti sunt cœli, & terra, & omnis or- Gen. 2.
natus eorum, & compleuit Deus die septima omne opus, quod fecerant. Quod August. 6. super Gen. pertractans, vult, quod eodem die omnia fuerunt consummata, & quodammodo inchoata: consummata in naturis propriis: inchoata quasi semina futurorum. In eodem ergo die, id est in septimo fuerunt omnia perfectæ, quia compleuit Deus die septima & c. Et eodem die fuerunt omnia inchoata, quia benedixit Deus diei septimæ, ex qua benedictione inceperunt animalia se propagare, & dare operam generationi, & ex hoc esse quasi semina futurorum.

Prima ergo opera diuina fuerunt: Res creare, quod fuit ante omnem diem. Distinguere, quod fuit per tres dies. Ornare, quod per tres alios. Et perficere, quod fuit in die septima. Potest autem hæc perfectio referri ad diem. 6. sed ista superius sunt tractata. Sufficit autem perfectionem referre ad diem. 7. prout sonat nostra littera: Omnia ergo illa prima opera poterat dici perfectionis, Dei prima opera.
quia

Dei secundum opera.

quia omnia ordinabantur ad perfectionem rerū. Secunda vero opera diuina facta, quę sunt per rationes seminales, possunt dici propagationis. Rationes ergo seminales sunt illę, p quas facta sunt opera propagationis, prout differūt ab operibus perfectionis. Hoc ergo modo hoc inuestigare: est ire secundum modum, & intentionem Sanctorum, & specialiter Aug. qui de his plus se intromisit. Illę ergo res superius tactę, vt substantia, siue sit materia, siue forma, & quantitas, & qualitas: siue sint in agente, siue in patiente; primo pertinebunt ad perfectiones rerum. secundò pertinere poterunt ad rationes seminales. & quia eędem res, secundum Aug. in loco preassignato: sunt perfectę die septima, per opera perfectionis: & eodem die per rationes seminales inchoatę, quantum ad opera propagationis; cogimur ponere, quodd etiam eędem res, vt substantia, quātitas, & qualitas, aliter, & aliter sumptę pertinent ad opera perfectionis, & ad rationes seminales, siue ad opera propagationis. sed ad opera perfectionis pertinebunt prædicta, prout sunt quædam perfectiones: ad opera vero propagationis, & ad rationes seminales, prout ordinantur ad actiones, & passiones. sed illa prædicta secundum se sumpta pertinent ad rerum perfectiones, vt materia cum forma facit perfectionem substantialē: quantitas facit perfectionem rerum accidentalē: prout res comparatur ad suam affectionem, quia sicut res extenduntur per quantitatem, sic afficiuntur per qualitatem. Quia ergo illa tria predicamēta secundum se sunt perfectiones quædam: sed vt sunt principia actionum, & passionum, creant actiones, & passiones. Si volumus per differentiā operum perfectionum, & propagationum inuestigare rationes seminales: videamus, quid addit substantia, vt materia, & forma: & quid quātitas, & qualitas, vt sunt in agente: & patiente, vt considerantur secundum se, & vt pertinent ad rei perfectionem, & vt sunt principia actionum, & passionum, & vt causant in rebus actiones, & passionem. Sed his diligenter inspectis, apparet, quod illa tria predicamēta, vt sunt principia actionum, & passionum: non addunt supra seipsa, vt sunt quædam perfectiones, nisi quosdam ordines ad actiua, & passiuā. Rationes ergo seminales, prout per eas causantur actiones, & passiones, per quas fiunt opera propagationis, secundum quod huiusmodi opera differūt ab operibus perfectionis: non dicunt, nisi quosdam ordines actiuorum, & passiuorum ad actiua, vt superius dicebatur. Quod si dicatur, quod rationes seminales non solum dicunt illos ordines, sed dicunt prædictas res: substantias, quantitates, & qualitates cū illis ordinibus ad actiua, & passiuā; Dicemus, q sic accipere rationes seminales, per quas fiūt opera propagationis: non est eas accipere congruē & proprie: prout opera propagationis distinguuntur ab operibus perfectionis: sed prout includunt eas, & non exclusiuē tantum, prout super adduntur eis; dato tamen quod sic accipiantur, quod secundum se potest congruē fieri: licet alia acce-

Rōnes seminales qd proprie dicant.

Aptio magis concordet locutionibus Sanctorum; ipsę tamen res in hac acceptione, vt substantia, quantitas, & qualitas: se habebunt, vt quid materiale: & ipsi ordines ad actiua, & passiuā fundati in dictis rebus se habebunt, vt quid formale: vt rationes seminales verē vocatę sint rationes. quia formalius consistunt in ordinibus ad actiua, & passiuā, quā in ipsis rebus: vbi fundantur tales ordines. & quia præfati ordines comparati ad sua fundamenta magis sunt rationes, quā res: bene dicebatur superius, quod potius talia debēt dici rationes, quā res. Aliud est enim hoc includere directē, & hoc supponere. Nam simum præsupponit nasum: sed directē in suo significato non oportet, quod includat, vel quod importet nasum, quia tunc dicendo: nasus simum: est sicut ibi negatio. Volumus ergo, quod rationes seminales, & ea, quę sunt propagationis: præsupponant quę sunt perfectionis. quia prius intelligitur, res esse perfectas: & postea quod possint generare, & q possint se propagare. Et si queritur quid addit propagatio super perfectionem, patet, quia non addit, nisi ordines actiuorum ad passiuā, & econuerso, vt rationes seminales dicāt illos ordines. & si volumus, quod dicant totum i. res, & ordines: etiam in tali acceptione formalius se habebunt ordines. Addimus tamen, quod ordines, quos consequuntur actiua, & passiuā p suas substantias, quantitates, & qualitates, nullo modo sufficiant ad se propagandum; sed oportet cū dictis ordinibus superaddere ordines, & habilitates, quos consequuntur ex motu cęli. Kursus oportet superaddere ordines, & habilitates, quas consequutę sunt res ex diuino opere, siue ex diuina benedictione. quia Dei benedicere est eius beneficere, vel est eius res multiplicare, & multiplicando propagare: cum omnia ista pertineant ad rationes seminales. Nec sufficit quod Deus inseruit, & seminavit tales ordines, & tales habilitates in rebus, vt propagare se possint; sed oportet, quod in tali opere naturę, quod est opus propagationis, vel in quocunq; alio opere naturę: semper operetur Deus. quia secundum August. 9. super Gen. extincta esset operatio naturę, nisi semper cum ea operaretur Deus. Requirit ergo Deus septima die a primis operibus, quę post sunt dici opera perfectionis, sed vsque nunc operati sunt Pater, & Filius, & tota Trinitas, & semper operatur quātū ad opera propagationis.

Rōnes seminales cur res nō sint dicendę.

Includere, & supponere differit.

Motus cęli propagatio ni rerū necessariu.

Benedictio Dei rerum propagatio ni necessaria.

Dei reges quo intelligenda.

RESP. AD ARG. ART. II.

APRIMUM dicendum, quod forma generis non est forma vna, nec estabilitas ad vnam, & eandem formam, quia rationes seminales sunt quædam proprię habilitates ad omnes formas específicas: non possumus formam generis ponere rationem seminalem, nisi diceremus plures habilitates ad plures formas específicas sub eodē genere, prout conueniunt simul in aliquo, esse quædam habilitatē cōem, & quædam rationē seminalem

Forma generis nō vna.

lem in generali, at tamen formam generis esse rationem feminalem, est superius improbatum.

Forma generis quod dicar.

Ad secundum dicendum, quod forma generis est quedam forma speciei incompleta secundum rationem: non secundum rem. totum, n. quod dicit species, dicit genus. aliter enim non posset predicari de specie.

Ad tertium dicendum, quod rationes feminales sunt habilitates quedam ad formas specificas. Vegetatiuum ergo prius inductum in embrione non erit secundum se ratio seminalis ad sensitivum posterius inductum. sed si hoc dicatur, hoc erit propter habilitatem, quam facit in materia, ad sensitivum posterius inductum, quod est perfectius eo. Non ergo ipsum vegetatiuum, sed habilitas in materia ex hoc inducta erit secundum se ratio seminalis.

Ad quartum dicendum, quod pueritia non est ratio seminalis ad iuventutem, nec iuventus ad senectutem, sed dicta hæc sunt ab August. prout in puero est habilitas, ut fiat iuuenis: & in iuvene, ut fiat senex: eadem enim forma, & eadem natura est in puero, iuvene, & senex: prout est unus, & idem homo, prius est puer, postea iuuenis, postea senex. Ista ergo dicunt unam, & eandem naturam prout de imperfecto vadit ad perfectum, ut de pueritia vadit ad iuventutem, & prout de perfecto redit ad imperfectum, ut de iuventute tendit ad senectutem. Iste ergo habilitates sumendæ sunt ex ipsa natura, quas concomitantur dictæ ætates: nec sunt propriè alia, & alia ratio seminalis: cum non respiciant aliam, & aliam, sed unam, & eandem naturam. Sunt ergo quidam modi se habendi respicientes unam, & eandem naturam. quod si quis vellet appellare eos rationes feminales, valde largè acciperet rationes feminales. Et tamen sic accipiendo ipsam pueritiam, non esset ratio seminalis, sed habilitas, quæ est in materia, vel in aliis rebus, ubi respiciunt, & habilitantur ad rationes feminales, ut hoc respiciunt.

A R T I C. III.

An rationes illæ, quibus medijs de costâ viri formata est Eva, fuerint obedientiales. Conclusio est affirmatiua.

Steph. Brul. d. 18. q. 2.

RATIO quæritur quales fuerint rationes illæ, secundum quas formata est Eva. Et videtur, quod rationes feminales. quia secundum Aug. 6. super Gen. Rationes illæ, secundum quas de costâ

formata est Eva, non pertinent ad illam operationem Dei, secundum quam requieuit in die septima, sed ad istam potius, qua per temporum cursus usque nunc operatur. Cum ergo opera

A nunc diuina respiciant rationes feminales: ergo &c.

Præterea secundum August. in eodem 6. Aliter res sunt in verbo, quia æternaliter: aliter in suis causis, quia, vel simul, vel creatæ iam non simul, sed suo tempore creantur, in quibus Adam formatus est ex limo terre, & videtur ibi velle hoc esse, sicut seminum est in feminibus. ergo corpus Adæ fuit formatum de terra secundum rationes feminales, sed secundum easdem rationes videtur formatum corpus Adæ de limo, & corpus mulieris de costa: ergo &c.

Præterea per opera perfectionis videtur opera diuina in illis sex, vel septem diebus fuisse perfecta. sed opera propagationis videtur esse in die septima inchoata, & postea deinceps continuata; quæcunque ergo fuerunt facta post. 7. diem, vel in 6. die, videntur pertinere ad opera propagationis, & per consequens ad rationes feminales. Huiusmodi autem est corpus Eux, cum fuerit formatum in Paradiso post translationem hominis: ergo &c.

Eux corpus in Paradiso formatum.

Præterea secundum August. in eodem 6. de limo formari oportebat Adam secundum causalem rationem, in qua primitus factus erat: ergo secundum rationes feminales, in quibus res primitus factæ fuerunt: corpus Adæ est factum prius. & quia simile dicendum est de corpore Eux, ergo &c.

IN CONTRARIUM est Aug. in eodem 6. qui loquens de factione hominis ait, hoc non fuisse in conditione creature: ergo &c.

Præterea secundum Aug. aliter fuerunt facti tunc ambo, vir scilicet, & mulier: & aliter nunc. sed nunc vir, & mulier sunt secundum rationes feminales: ergo tunc non fuerunt facti secundum rationes feminales.

R E S O L V T I O.

In corpore Adæ, & Eux rationes non nisi improprie feminales dici possunt: proprie verò obedientiales vocantur. Quæ autem sunt in Deo rationes, primordiales, principales, & latentes dicantur.

RESPONDEO dicendum, quod quicquid sit, vel hoc est secundum rationes, quæ sunt in Deo, vel hoc est secundum rationes, quæ sunt in creatura. Licet rationes in creatura nihil possint perficere sine operatione Dei; hanc autem distinctionem facit Magister in presenti distinctione dicens, quod omnium rerum causæ in Deo sunt. Et subdit, quod quarundam causæ & in Deo sunt, & in creaturis: quarundem in Deo tantum. Et ait, quod illarum rerum causæ, quæ sunt in Deo tantum, dicuntur absconditæ, quia ita est in diuina dispositione, ut hoc, vel illud fiat. quod non est in feminali creature ratione. Magister ergo in hoc loco omnes rationes, quæ sunt in creaturis rerum fiendarum, videtur appellare feminales rationes. Omnes ergo rationes ad duo genera deducuntur, vel ad rationes diuinas, vel ad rationes feminales,

Rationes rerum duplices.

les, vt dicantur rationes diuinae, quae tantum sunt in Deo: seminales, quae sunt in Deo, & creaturis.

Rationes diuinae dicuntur primordiales, principales, & latentes.

Rationes autem, quae sunt in Deo, prout sunt in ipso, possunt dici primordiales propter aeternitatem, & principales propter superioritatem, & latentes, vel abscondite propter inaccessibilitatem. Primordiales ergo sunt propter aeternitatem. Nam cum rationes illae sint aeternae, oportet, quod sint priores omnibus alijs, & quod praecedant omnes alias rationes, sicut aeternitas praecedit tempus. Nam cum solus Deus sit aeternus, & nihil aliud sit sibi coaeternum, omnia alia sunt temporalia. Solus Deus, & omnia, quae sunt in Deo, quia sunt idem, quod Deus, mensurantur aeternitate.

In calce libri, in ultimis verbis.

Secundo rationes, quae sunt in Deo, debent dici principales propter superioritatem. Nam, vt probat Philosophus in. 12. Totum vniuersum est vnus principatus, & istius vnus principatus est vnus princeps Deus, qui gubernat, & regit istum totum principatum, & est superior eo, & dominus eius. Propter hanc ergo superioritatem, quam habet Deus respectu vniuersi, rationes, quae sunt in ipso ad producendum quoscunq; effectus, debent dici principales. Vel si volumus aludere verbis Philosophi concludentis in. 12. quod vnus est, ergo principatus, & vnus Princeps. cum iste vnus Princeps sit Deus, & rationes existentes in Principe debeant dici principales, patet verum esse, quod diximus.

1. Thim. 6.

Tertio rationes illae debent dici abscondite propter inaccessibilitatem. quia, vt dicitur. 1. ad Tim. 6. Lucem habitat inaccessibilem, quam nullus hominum vidit, sed nec videre potest, quod verum est naturaliter, quia ergo illa lux, quam inhabitat Deus, quae est ipse Deus, cum sit inaccessibilis, oportet rationes, quae sunt in Deo, quia sunt in luce inaccessibili, de necessitate nos latere, & esse inaccessibiles nobis. Aduertendum tamen, quod ista potissimum veritatem habent rationibus illis, quae sic sunt in Deo, quod non sunt in creaturis. quia quae sunt in Deo, & in creaturis, licet, vt sunt in Deo, sint aeternae, & superiores, & latentes; tamen, vt sunt in creaturis sunt temporales, & inferiores, & possunt esse patentes.

Rationes in creaturis vnde dicantur seminales.

Viso de rationibus, quae sunt in Deo, restat videre de rationibus, quae sunt in creaturis. Omnes autem tales rationes non possunt dici seminales, largè loquendo de actionibus seminalibus. nam non sunt tales rationes in creaturis, nisi quia Deus inseruit, & seminavit eas in eis. Ille ergo, qui secundum Boe. est terrarum, caeliq; fator, est etiam fator, idest seminator omnium, siue sint rationes, siue alia, quae sunt in creaturis. Propter quod omnes tales rationes possunt dici seminales, quia sunt inditae, & feminatae à Deo.

Rationes duo genera in creaturis.

Tomo 3.

Aduertendum tamè, quod in creaturis sunt duo genera rationum. illè videlicet, quas Deus inseruit creaturis, vt fiat ex eis, quod placet sibi: & illè, quas inseruit creaturis, vt fiat, quod necesse est fieri. Vnde August 6. super Gene. vult Deum vtrasq; rationes inseruisse creaturis: & illas, per

quas fit solitus cursus naturae: & illas, per quas fit, quod sibi placet. Sed largè loquendo vtrèq; possunt dici seminales, quia Deus vtrasque inseruit creaturis. Cum proprie loquendo rationes inserte creaturis, vt fiat de eis, quod Deo placet, debent dici obedientiales, quia quodam speciali modo sunt sub beneplacito, & sub obedientia Dei. Rationes vero illae, secundum quas fit quod requirit cursus, vere seminales dici possunt.

Rationes seminales, & obedientiales in quo differant.

Sed ex dictis Augusti, oritur quaedam dubitatio, quia Augusti, rationes istas, secundum quas fit, quod requirit cursus naturae, vocat rationes, secundum quas necesse est fieri, quod fit, cum tamen magis deberent vocari rationes, secundum quas necesse est fieri, quod fit, illè, secundum quas fit quod est placitum Creatori (cum eius voluntas, & beneplacitum impediri non possit) quam rationes illae, secundum quas fit, quod requirit cursus naturae, cum iste cursus etiam naturaliter multoties impediatur, vt propter in disponem materiae, vel propter aliud impedimentum multoties non fiat, quod secundum cursum naturae iudicatur esse futurum. Vnde Augusti. 6. super Gene. vult, quod possumus scire rerum naturas, sed non possumus scire res futuras. quia nescimus vtrum natura rerum impediatur, & non fiat, quod ibi futurum esse decernitur. Nam Augusti. in dicto libro ait, quod multa secundum inferiores causas futura sunt si ita sunt, vt in praescientia Dei futura sunt. si autem ibi aliter sunt, ita potius futura sunt, sicut ibi sunt, vbi, qui praescit, falli non potest.

Rationes seminales sunt secundum quas necesse est fieri quod fit, cur sic.

Tomo 3.

Dicemus ergo, quod de necessitate sunt, quae sunt in praescientia Dei & in beneplacito Dei, non quae sunt secundum cursum naturae, & econuerso. quia de necessitate sunt secundum naturam cursum, & non quae sunt secundum beneplacitum Dei. Nam in omnibus operibus, & in omnibus effectibus est duo considerare: ipsos effectus, & ipsum modum efficiendi, vel ipsa opera, & ipsum modum operandi. Si consideremus ipsos effectus, & ipsa opera, de necessitate sunt, quae sunt in beneplacito Dei, & in praescientia eius, quae impediri non possunt. Sed si consideremus modum agendi, & operandi, quia modus agendi diuinus non est ex necessitate naturae, sed ex libero arbitrio, & ex beneplacito voluntatis, quae sunt ex beneplacito Dei, quantum ad modum agendi diuinum, dicuntur non fieri ex necessitate, sed sunt ex ordine diuinae sapientiae, & ex eius beneplacito. Sed in agentibus naturalibus est econuerso, quia quantum ad modum agendi sunt ex necessitate. quia naturalia agentia agunt ex necessitate naturae. sed ipsi effectus dicuntur esse non de necessitate, quia possunt multipliciter impediri.

In omnibus operibus est duo considerare videlicet ipsa opera, & modum operandi: quantum ad opera de necessitate sunt, quae sunt in beneplacito Dei, sed quantum ad modum operandi de necessitate sunt, quae sunt secundum cursum naturae.

Reuertamur ergo ad propositum, & dicamus, quod in rebus naturalibus sunt duo genera rationum: videlicet rationes illae, secundum quas fit, quod Deo placet: & istae vocantur obedientiales, & illae, secundum quas fit, quod requirit naturae cursus. Possumus autem has secundas ratio-

Rationes obedientiales, quae non sunt.

nes, secundum quas fit, quod requirit naturæ cut sus, in duo genera diuidere. quia quædam sunt ex proprio actiuo, & ex proprio passiuo, vt omnia animata, siue sint vegetatiua, siue sensitua, siue secundum locum motiua, siue intellectiua, habent proprium actiuum, & proprium passiuum, ex quibus sunt. Qui ergo vellet prosequi hanc distinctionem factam à Philosopho in de rebus animatis: posset inuenire cuilibet generi animatorum proprium actiuum, & proprium passiuum, ex quibus fit. Nos tamen faciemus aliam distinctionem breuiorem dicentes, quod omne animatum, vel generatur ex semine, vel ex putrefactione. Si generatur ex semine, tunc semen maris se habet, vt proprium actiuum, & menstruum femelle, vt proprium passiuum. Si autem generatur ex putrefactione: tunc secundum Commen. putrefactio se habet ibi, vt semen, & vt proprium actiuum. Illud autem, ex quo fit animal generatum, ex putrefactione, se habet, vt propria materia, & vt proprium passiuum. Aduertendum tamen, quod ista distinctio, qua aliqua generantur ex semine, aliqua ex putrefactione: locum habet in animalibus, quia in vegetabilibus etiam illa, quæ videntur generari ex semine, siue sint segetes, siue arbores, siue herbæ; generantur ex putrefactione, quia oportet in semine omnium vegetabilium vigere quantum ad vnam partem feminis virtutem actiuam, & quantum ad materiam virtutem passiuam. Et pars illa, vbi viget uirtus actiua: se habet, vt semen maris: & illa, vbi viget passiuua, vt menstruum femelle, vt supra est diffusius declaratum. Omnia ergo talia habent proprium actiuum, & proprium passiuum, sed multa sunt non habentia proprium actiuum, & proprium passiuum: vt ignem (loquendo actiue) non solum generat ignis, sed motus. Et loquendo passiuè non solum generatur ex stipula, vel ligno, vel ex alio admixto, & non solum generatur ignis passiuè ex mixtis, sed etiam ex elementis, vt ex aere, vel ex aliis elementis.

Nota ergo, quod accipiendo principia naturæ intrinseca, quantum ad esse: non sunt, nisi tria: Materia, Forma, & ratio seminalis, vel habitas ad formam, quæ est in materia, quod est tertium principium, quod Philosophus uocauit priuationem, licet congruentius dicatur ratio seminalis, vel habitas, quia hoc modo: etiam quantum ad esse: potest esse per se principium, vt quia priuatio forte non est principium, quantum ad esse per se: sed quantum ad fieri, sed loquendo de rationibus seminalibus large, prout non solum sunt principia intrinseca, & non solum vt sunt principia quantum ad esse, sed quantum ad fieri. Sic rationes seminales dici possunt quæcūq; habilitates ad producendum effectus in actiuis, & passiuis, siue sint in subiectis, vt in materia respectu passiuorum, & in forma respectu actiuorum, siue sint in quantitibus, & qualitibus, vt quantitates habent esse in actiuis, & passiuis, siue sint in principiis naturalibus secundum se ipsa, siue ex superioribus causis, vt omnes istæ habilitates dicantur rationes seminales.

Animatorum generatio duplex.

Generatio ex putrefactione quomodo fit.

Vegetabilia oia ex putrefactione generantur.

Ignis generatio non habet proprium actiuum, nec passiuum.

Priuatio ab Aristotele dicitur, rectius seminalis ratio dicitur.

A Aduertendum autem, quod licet ratio seminalis possit dicere totum, videlicet res istas, vt substantiam, quantitatem, & qualitatem, & ordines diuinos, & habilitates fundatas in eis à Deo: formaliter tamen dicunt ipsos ordines diuinos insertos, & seminales in his rebus, quam dicant ipsas res. Nam istis ordinibus amotis, secundum quos Deus subiecit passiuam actiuis: ut actiua ex passiuis facerent istos effectus, qui sunt per rationes seminales, quæ amotio erit in fine mundi; tunc remanebunt substantiæ, quantitates, & qualitates rerum, sed non remanebunt isti ordines, quia non remanebunt subiectiones passiuorum ad actiua, nec remanebunt rationes seminales. quia nulli effectus producentur naturaliter ex ordine passiuorum ad actiua, vel econuerso. Et quia illud, quo amoto, amouetur aliud: & posito, ponitur illud, est per se, & essentialiter respiciunt rationes diuini per se, & essentialiter respiciunt rationes seminales. Si ergo aliquis omnino uellet substinere, quod rationes seminales dicunt totum, substantias, quantitates, & qualitates actiuas, & passiuas cum his ordinibus, forte non esset incongruè dictum. Tamen isti ordines se habent quantum ad rationes seminales essentialiter per se, & formaliter magis, quam ipse res (quia remanent in ipsis rebus) amotis præfatis ordinibus, amouetur rationes seminales: & positis, ponetur. Aduertendum etiam, quod licet res cum istis ordinibus possint dici rationes seminales, modo, quo dictum est; tamen secundum intentionem Sanctorum, & maxime Augusti. Rationes seminales magis dicunt ipsos ordines, & ipsas habilitates à Deo insertas rebus, quam dicant res cum ipsis ordinibus. Nam secundum Augustum. 6. super Gen. **C** Vtraque rationes Deus inseruit naturis rerum, & illas, secundum quas fit uisus cursus naturæ, qui proprie dicuntur rationes seminales: & illas, secundum quas fit beneplacitum Creatoris, quæ proprie dicuntur rationes obedienciales: nec sunt ipse res, sed quædam habilitates sunt, & quidam ordines inserti à Deo naturis rerum, vt fiat de eis, quod placet Deo. quia Deus tales facit naturas rerum, vt essent sic ordinatæ, & habiles, vt fieret de eis, quod placeret sibi. consequens est, quod rationes seminales dicant non ipsas res, secundum intentionem Sanctorum, & potissimè Augusti. sed **D** ipsos ordines, & ipsas habilitates, secundum quas passiuam subijciuntur actiuis, ex qua subiectione producuntur effectus naturales, & ex similibus similia procreantur. Aduertendum etiam, quod forte quæreret aliquis, qui sunt isti ordines, uel istæ aptitudines quæ dicuntur rationes seminales; Dicemus, quod sunt quoddam principium naturæ, vt satis est superius habitum. Et adhuc propter habitantes reiterare non piget, & continentur sub illo principio naturæ: vel sunt illud principium naturæ, quod Philosophus uocat priuationem. Sicut ergo priuatio nullam rem addit su per suum fundamentum, sic istæ rationes seminales nullam rem addunt super rem, in qua fundantur.

Rationes seminales principales dicuntur ordinem, quam res.

Tomo 3.

Rationes seminales quid potissimum dicantur.

Priuationem materia est ratio seminalis, quæ aptitudo, seu habitudo uocatur.

Sicut

Sicut ergo Philosophi dicunt tria esse principia naturæ, Materiam, Formā, & Priuationē; sic & Sancti dicerent tria esse principia Naturæ, Materiam, Formam, & Rationem feminalem. Vtrūque ergo tam priuatio, quàm ratio seminalis dicit duo, negationem formæ inducendæ, & aptitudinem ad illam. Sed priuatio in quantum est ex parte vocabuli, videtur principalius importare negationem, & carentiam: aptitudinem autem potest importare ex parte consequenti. Ratio autem seminalis econuerso, & quia aptitudo conuenientiori modo hêt rationem principij, quâ carentia, conuenientiori modo locuti sunt Sancti ponentes tale principium naturæ esse rationem feminalem, quàm Philosophi ponentes illud principium esse priuationem. Aduertendum etiam, quod in his verbis locuti sumus de rationibus seminalibus, prout sumuntur strictè: & large prout comparantur ad res, in quibus fundantur. Sed potest quis loqui de rationibus seminalibus strictè, & large, non prout comparantur ad res, in quibus fundantur, sed prout comparantur ad rationes obedientiales, & ad rationes, ex quibus producuntur effectus, secundum quem modum in hoc vltimò quæsto accipiuntur strictè, & large rationes feminales; * His prælibatis, dicamus, quod rationes feminales, vel possunt accipi valde large, & tunc omnia, quæ sunt ex rationibus, quæ sunt in creaturis, possunt dici fieri ex rationibus seminalibus, quia sunt ex rationibus, quas Deus seminavit in eis. Et sic * corpus Euæ factum de costa, factum fuit secundum rationes feminales. & corpus Adæ ex limo terræ etiam factum fuit secundum rationes illas, secundum quem modum loquitur August. 6. super Genes. quod homo de limo terræ factus est, eiq; formata vxor de latere, iam non ad conditionem, quia simul omnia facta sunt, pertinere, quibus perfectis requieuit, sed ad eam operationem, quæ fit per volumina seculorum, quâ vsq; nunc operatur Deus. Et idem in eodẽ ait, quod hoc, idest formationem mulieris, & viri, non ad illam operationem Dei pertinere, vnde requieuit in die septima, sed ad istam potius, quam per temporum cursus vsq; nunc operatur. sed istæ sunt rationes feminales, ergo secundum istas rationes formatum est vtrumq; corpus. Alio autem, modo possunt accipi rationes feminales minus large. & tunc non quicquid fit secundum rationes existentes in creaturis, fit secundum rationes feminales, quia aliqua sunt secundum, quod necesse sunt fieri. Aliqua verò secundum beneplacitum Creatoris. Formatum ergo fuit corpus Adæ de limo terræ secundum rationem causalem, in qua primitus factus erat, secundum August. in 6. super Genes. Sed illa ratio causalis, vt eodem libro statim post subdit; non fuit in conditione creaturæ, sed in beneplacito Creatoris, idest non fuit secundum rationes feminales, sed secundum obedientiales. & quod dictum est de corpore Adæ quantum ad

A limum terræ, veritatem habet de corpore Euæ quantum ad costam, quia de illa costa fuit formatum corpus Euæ nõ secundum conditionem naturæ, sed secundum beneplacitum Creatoris. Vnde de de ambobus corporibus Adæ, & Euæ vult August. in eodem 6. quod non fuerint secundum eadem rationes formata: sicut formantur nunc corpora aliorum uirorum, & mulierum. quia corpora nunc formata sunt secundum conditiones naturæ, idest secundum rationes feminales. Illa verò duo corpora uiri, & mulieris formata sunt secundum beneplacitum Creatoris. i. secundum rationes obedientiales. Tertio autem modo possunt accipi rationes feminales, vt illa sola dicatur fieri secundum rationes feminales, quæ sunt ex proprio actiuo, & proprio passiuo, vt patet in generatione omnium animalium, siue sint animalia, siue uegetabilia, modò illa generatio fit facta secundum conditionem naturæ, & non secundum beneplacitum Creatoris tantum: Alia uerò generatio facta ex conditione naturæ non ex proprio actiuo, & passiuo: prout ponebamus exemplum de igne, quod etiam veritatem habet in generatione multorum aliorum, quæ sunt non determinando sibi proprium actiuum, & passiuum, quæ possunt dici fieri non ex rationibus seminalibus. Verum quia sunt de conditione naturæ: possunt dici fieri ex rationibus naturalibus, vt fit quadruplex generatio rerum. Quia aliqua sunt secundum rationes primordiales, vt ea quæ sunt solum secundum rationes, quæ sunt in Deo, quæ possunt dici, ut patuit, primordiales, principales, & latentes. Aliqua verò sunt secundum rationes, quæ sunt in creaturis: non secundum conditiones naturæ, sed secundum beneplacitum Creatoris. Et ista possunt dici fieri secundum rationes obedientiales Tertio modo possunt dici fieri res secundum rationes, quæ sunt in creaturis, & secundum conditionem naturæ, & ex proprio actiuo, & passiuo, & ista possunt dici fieri secundum rationes feminales. Quarto autem modo potest esse generatio secundum rationes in creaturis, & secundum conditiones naturæ, sed quia non determinat sibi proprium actiuum, & passiuum, non sunt secundum rationes feminales. Verum quia ad generationem istorum, vel ad factionem duo concurrunt: rationes in creaturis, & conditio naturæ, quia sunt secundum conditionem naturæ: ideo merito dici potest, quod fiant secundum rationes naturales. Sed dices, quod etiam generata secundum rationes feminales generantur ex rationibus, quæ sunt in creaturis. & secundum conditiones naturæ. ergo sunt secundum rationes naturales. Ad quod dici potest, quia generata ex proprio actiuo, & passiuo habent aliqd ultra generata non ex proprio actiuo, & passiuo: ideo propter istud ultra acceperunt sibi quasi proprium nomen, & dictæ sunt fieri per rationes feminales. Alia uero non determinantia sibi proprium actiuum, & passiuum, non habuerunt nomen proprium, sed retinuerunt sibi nomen commune, & dictæ sunt fieri secundum rationes naturales.

Adæ, & Euæ corpora secundum creatoris beneplacitum formata. i. secundum rationes obedientiales.

Generatio quadruplex.

Rationes primordiales.

Rationes obedientiales.

Rationes feminales.

Rationes naturales.

* Rationum seminalium, & obedientialium comparatio.

* Adæ, & Euæ corpora quibus rationibus formata.

Tomus 3.

turales. Cum ergo actū sit de quatuor modis rationum, videlicet de rationibus primordiales, obedientialibus; feminalibus; & naturalibus, & ex hoc determinatum est de quatuor modis generationum, vel factio- num; possumus superaddere quintum modum rationum, ut dicantur aliqua fieri secundum rationes causales. Hæc autē quinq; nomina rationū sic possumus adaptare, quia rationes causales possumus adaptare ad omnia genera factio- num, vel generationum. quia quicquid fiat, vel generetur, loquendo de effectibus creatis, potest dici fieri secundum rationes causales, siue fiat secundum rationes diuinas, siue secundum rationes alias. Illa verò, quæ sunt secundum rationes existentes in creaturis, possunt dici fieri secundum rationes naturales, quæcūq; sint illa. Nam & illa, quæ sūt ex beneplacito Creatoris, possunt dici fieri secundum rationes naturales, quia secundū August. Quicquid fit à Deo, fit naturaliter. quia ut ait in 6. q. Deo est natura, quod facit. & ibidem vult. q. * Deus nihil faciat contra naturam, licet faciat contra solitū cursum naturæ. quibus verbis assentit Comment. cum ait. q. * fluxus, & refluxus maris est naturalis, quia, ut dicit, Quicquid est à causa superiori, est naturale, & quia, quæ sunt à Deo fiunt à causa superiori, possunt dici naturalia, & possunt dici fieri secundum rationes naturales, & illa, quæ fiunt ex beneplacito Creatoris, quia fiunt à causa superiori. Verum quia ex beneplacito Creatoris habent nomen propriū, & dicuntur facta secundum rationes obedientiales, ideo illud nomē sibi retinuerunt. Facta etiam secundum conditiones naturæ determinantia sibi propriū actiū, & passiuū, habent propriū nomen, ut dicantur fieri secundū rōnes feminales; consequēs est q. non determinantia sibi actiū. & passiuū, facta tamen secundū conditionem naturæ retinuerūt sibi nomen commune, & dicantur facta secundū rationes naturales. Et si vellemus, possemus ei dare nomen magis commune, ut diceremus ea facta secundum rationes causales, qd nomē etiam potest comperere rationibus, quæ sunt in Deo, quæ non sunt naturales, sed supernaturales propriē dici debent.

Rōnes feminales.

Deus nihil facit cōtra naturā, sed contra solitū naturæ, & supra naturam.

*Fluxus, & refluxus maris est naturalis.

Rōnum factiuarū generū.

Possumus ergo distinguere. 5 genera rationū factiuarū, vel productiuorū. Quia quedam sunt rationes primordiales, & istæ sunt solum in Deo respicientes diuinos effectus: Quedam feminales, & hæ sunt in creatura; siue in natura creata respicientes effectus naturales, nō omnes, sed solum habentes propriū actiū, & passiuū. Tertio possunt dici rōnes naturales, & hæ respiciūt oēs naturales effectus, siue habeant propriū actiuū, & passiuū, siue non. Possunt autem hæ rationes extendi ad supernaturales; quia quicquid fit à causa superiori, pōt dici naturale. Quarto sunt rationes obedientiales, & hæ rationes propriē respiciunt opera miraculorū. Quinto possunt sumi rationes causales, & hæ respiciunt omnes effectus quocunq; modo factos.

R. B. SP. AD ARG. Ad primū dicendum, quod

A rationes, secundum quas vsque nunc operatur Deus; sunt in duplici genere, quia sunt obedientiales, & feminales. Possumus etiam & tertium genus assignare, videlicet naturales. sufficit ergo in quocunq; horum trium generum rationum ponantur rationes illæ, secundum quas formata est Eua. Fuit enim formata secundum rationes obedientiales, non secundum feminales, nisi valde largè accipiantur feminales, ut includunt obedientiales, prout est per habita declaratum.

Ad secundum dicendum, q. aliqua similitudo est inter rationes obedientiales, & feminales, quia sicut ea, quæ fiunt in rationibus feminalibus, prius sunt in rationibus illis, & postea incipiunt esse secundum seipsa, sic, quæ fiunt per rationes obedientiales, prius sunt in rationibus illis & postea fiunt secundum se ipsa: ut hoc modo. Adam formatus ex limo secundum rationes obedientiales habeat aliquam similitudinem cum sēno producto secundum feminales.

Ad tertium dicendum, q. post septimum diē Deus operatus est multa, & operatur quotidie non solum secundum rationes feminales, sed etiam secundum obedientiales, secundum quas formata est Eua.

Ad quartum dicendum, q. August. habet in hac parte suam opinionem propriam quia ut saluet omnia facta fuisse simul, vult in primo instanti creationis rerum omnia fuisse facta, vel secundū se, vel secundum suas rationes causales: secundū quē modum omnes illi sex dies non fuerunt, nisi vnus dies, vel unum instans multotiens replicatum. In illis ergo sex diebus, vel in illa die, siue in illo instanti sexties replicatio secundum Aug. fuit factus homo non secundum se, sed secundū suā rōnem causale: sed illas rationes causales, in quibus res fuerūt factæ primitus cum creatione mūdi, tenendo opinionem Aug. possumus extendere ad obedientiales, feminales, & naturales, ut patet quia secundum Aug. Aliter fuerunt facti primi homines Adam, & Eua: & aliter alij homines. ergo in illis primitiuis rationibus aliter fuerunt primi Parētes; quia fuerunt tibi secundum rōnes obedientiales. & aliter alij homines, cōiter loquēdo, quia fuerunt ibi rationes secundum feminales. Dicimus de hominibus, cōiter loquendo, q. in generatione bonorum hominum aliquando interueniunt miracula, quia Virgo peperit: & Elisabeth existens sterilis in iuuentute: ab eodē suo viro secundata fuit in senectute. quod sine miraculo esse non potuit. Sic ergo dicendum est secundum Aug. sed non secundum alios Sanctos, ut superius dicebatur. Nam secundum Sanctos, etiam secundum se in illis sex diebus factus fuit homi-

Sex dies vnus dies.

C

D

Dubitatio I. Litteralis.

V ER litteram dubitatur. Prīmō super illo verbo: In eodem quoq; parā dīto formauit Deus mulierem. Sed contra: Gen. 1. dicitur: Creauit Deus hominem, & postea sequitur: Masculum, & femina-

minam

Eua mulier
non prima
Iudeorum
error.

Anticipa-
tio, & reca-
pitulatio in
Genesi.

Masculus.
& femina
quo simul
creati.

Eua quomo-
do de costa
viri facta.

Evxapi-
sia.

minam creavit eos. Sed hoc fuit antequam Adā esset translatus in Paradisum. Ergo mulier non fuit in Paradiso formata. Dicēdū, q̄ ex hoc verbo ortū habuit, vt videretur tāgere Magister in historijs, phāstastica opinio quorundā Iudeorū. q̄ fuit alia mulier creata anteq̄ Eua, sed hoc nō potest stare s̄m litterā Gen. Nā ante formationem Eue dictū est. q̄ Adā nō inueniebatur similis, ergo alia mulier ante Eua formata nō fuit, quia illa fuisset inuēta similis Adā ante formationē Eue, quod est contra scripturam. Possumus ergo dicere, q̄ in illa littera Gen. aliquando aliqua dicuntur per recapitulationē. Nam cum sexto die fuisset fact⁹ homo, vt hētur Gen. 1. Postea post septimū diē, & post quietem diei, dictum est Gen. 2. Formauit Deus hominem de limo terræ, quod per recapitulationem est dictū. & sicut in Gen. aliquando dicuntur aliqua per recapitulationē, sic dicuntur ibi aliqua secundum anticipationē. Nam sicut recapitulando dicuntur ibi aliqua, quæ sunt facta ante. sic anticipando dicuntur ibi aliqua, quæ sunt facta post. secundum ergo, quod videtur sonare littera Gen. homo fuit factus sexta die, & fuit factus extra Paradisum, & non simul cum homine fuit formata mulier. Quod ergo dicitur Gen. 1. Masculum, & feminam fecit eos. dictum est hoc per anticipationē, quia non simul fecit masculum, & feminam, sed primo fecit masculum, postea ex eo feminam fecit. Vel possumus, si volumus ēt sine anticipationē saluare litterā Gen. Faciendo vim in verbo. cū dicitur: Masculum, & feminam creauit eos. Nam formando solum masculum, creauit masculum, & feminam. Nam de illa eadem materia iam creata, de qua fecit masculum: sequendo opinionem Magistrī: non materiam nouam creando, nec aliam materiam creatam ei dando de illa materia viri, ut de costa: formauit Deus mulierem. Faciendo ergo vim in hoc verbo creauit: simul & in eadem materia: materialiter loquendo fuerunt facti vir, & mulier. Nam & si omnia possunt dici facta simul materialiter, non tamen omnia fuerunt facta simul quantum ad eandem materiam, vel quantum ad eandem partem materiæ. Sed illa eadem materia, de qua fuit factus homo quantum ad costā: fuit inde facta mulier secundum Magistrum. nō per nouæ materiæ creationem, nec per alterius additionem, sed per eiusdem materiæ multiplicationem, vt superius dicebatur, & de hoc in littera libus aliquid dicitur.

Dubitatio II. Litteralis.

Vt superius fortē dubitaret aliq̄s. quod formauit Deus mulierē de costa viri quō potuit hoc esse, nisi vel noua materia crearet, vel alia adderet. Dicendum q̄ apud Theologos nō debet hoc vergi in dubiū. Nā quotidie per verba Sacerdotis, coadiuante uirtute Dei, modica substantia panis conuertitur, seu transubstantiatur in tantū, & totū corpus Christi. Quod si dicatur, quod aliter est Christus in hostia, & aliter Eua formata de illa costa

A fuit: in loco, in quo formata erat. Dicemus quod istud aliter auget potius, quam minuat quæstionem. Nam Christus sic est in hostia, quod est totum corpus Christi in tota hostia verē, & realiter illud idem, quod pependit in cruce, & quod exiuit de corpore Virginis, & non solum est totū, & tantum corpus in tota hostia, sed etiam est totum, & tantum corpus, in qualibet parte hostiæ, vt si frangatur hostia, non frangatur corpus Christi, sed remanet totum in qualibet parte, sicut & ante erat, secundum quam ueram, & catholicam positionem cogimur dicere, quod non solum materia illa modica, quæ est in tota substantia illius modici panis: prout quælibet pars est panis: transubstantiatur in tantum quid, sicut est totum corpus Christi: sed etiam, quod quælibet pars illius modici panis: prout quælibet pars est panis: transubstantiatur in tantum quid, sicut est totum corpus Christi. Quod si dicatur, quod quantitas corporis Christi est in hostia, mediante substantia: sed Eua erat in loco, ubi formata fuit econuerso, quia erat ibi substantia Eue, mediante quantitate. Quid ad me, vel quid ad propositum. Ponere tamen cogimur, quod illa modica materia, quæ est in illo modico pane, vel quantumcunque modica parte illius panis, dum tamen sit tanta pars, quod possit dici panis: fit inde tantum quid, sicut est totum corpus Christi. Quid ergo mirum si ex una costa potuit fieri tantum quid: sicut est totum corpus vnius mulieris? quomodo autem hoc esse potuit, quod de tam modica materia fieret totum corpus Eue est sufficienter superius declaratum. Dato tamen, quod hoc declarare nesciremus, ex quo concedimus ex tam modica re, sine nouæ materiæ creatione, nec ex alterius materiæ additione, sed ex illius, & ex eiusdem modicæ materiæ conuersione, vel transubstantiatione fit tantum quid, sicut est totum corpus Christi, quod ex illa materia, quæ erat in costa, fieri potuerit uirtute diuina totum corpus Eue, nullo modo negare debemus.

Dubitatio III. Litteralis.

Vt superius fortē dubitaret aliquis de illo verbo: Post uniuersa animalia ducta ad Adam: quomodo Adam existente in Paradiso, qui debebat esse proprius locus eius, tanq̄ Regis, & Principis omnium aliorum, fuerunt ibi omnia animalia ducta. Dicendum, quod licet ille locus, qui est Paradisus terrestris, sit nunc factus inaccessibilis: forte non erat tunc inaccessibilis. Nam credibile est, quod quicquid tunc poterat esse ad solatiū hominis, quod erat ibi, cum vocatus sit Paradisus voluptatis. Sed cum non sit modicum solatium videre aues, & animalia, potest satis rationabiliter credi, quod fuisset ibi accessus talium: prout fuisset ad solatium hominis. Sed propter hoc non soluitur dubium, quomodo omnia animalia ducta fuerunt ante hominem.

Ad quod dicunt quidam, quod potuerunt ducere Aegid. super ij Sent. I ci

Paradisus
quandocūq;
fuit accessi-
bilis.

Tomo 3.
Genes. li-
br. modus
loquendi
quas.

Scriptura sa-
cra qua ra-
tione tracta-
da.

Pisces an an-
te Adā edu-
cā.

Aquile vis?

Adx oculi
post pecca-
tum.

Oculus car-
nis quāvis
dicatur.

ci per imaginationem, vt fierent in imaginatiua Adæ imaginationes omnium animalium. Sed cum August. dicat 8. super Gen. quod modus loquendi Genes. est rerum, gestarum, idest litteralis, bonum est etiam ad litteram saluare, quod dicitur. Propter quod Magister in historijs vult, quod hoc potuerit fieri nutu diuino, quo creata sunt omnia animalia & potuerunt coram Adam adduci omnia animalia. Secundum eundem Magistrum, potuit hoc fieri per Angelos. Aduertendum tamen, quod non oportuit omnia illa animalia in aliquo arcto loco congregari, sed sufficiebat, q̄ congregarentur taliter, quod Adam posset ea plenè uidere, & ea uidendo nominare. Quanto enim magis possumus scripturam sacram saluare cum his, quæ conueniunt naturis rerū, debemus facere: semper habendo in mēte illud August. Gen. 2. quod nos conuenit quærere secū scripturas sacras: quemadmodum Deus naturas rerum instituit: non q̄ in eis, vel ex eis ad miraculum potentia suæ operari uoluerit, vel potuerit.

Sed quid de piscibus? Dicendum, q̄ quamuis Magister uideatur sub dubio loqui ad istam partem, tamen declinate uidetur, q̄ sola animantia terræ, vt animalia terrestria, & aues, quæ requiescunt in terra: fuerunt adducta ad Adam, & nominata per Adam, non autem pisces. Ad quod adducit signum probabile, quia pisces postea fuerunt nominati ab hominibus, & multi pisces habent illa eadem nomina, quæ habent animalia terrestria, vel volatilia. vt piscis canis, & piscis palombus, vel columbus, & piscis porcus. Tamen qui uellet sustinere etiam pisces esse adductos, nec tamen eos fuisse extractos ex aquis, sed credibile est terrestrem Paradisum ex aliqua sui parte esse iuxta mare, in qua parte potuerunt congregari pisces, quos potuit tunc uidere, & nominare. Nā dicitur communiter de aquila, quod altissimè volans uidet paruos pisciculos existētes in mari, vel in alijs aquis. Credibile est enim tunc Adam habuisse valde depuratum sensum, & depuratum visum, vt existens in Paradiso posset illas visiones uidere, magis, quàm habeamus modo. Nam & si dicat Hugo, quod oculus contemplationis post peccatum extractus, vel extinctus est: oculus rationis lippus factus est: solus oculus carnis in sua limpiditate permanit. Si veritatem habet, quod dicitur: fortè intelligendum est de oculo carnis, idest carnalis sensualitatis: per quem videmus ad concupiscendum mala. Iste. n. oculus nō solum remanet limpidus, sed etiam est augmentatus in sua limpiditate, quia erāt nudi primi parentes, & non erubescabant, sed post peccatū erubuerunt, & cogitauerunt, vel uiderunt oculo carnis. i. sensualitatis, & concupiscentiæ, quæ prius non cogitabant. Vel possumus dicere, q̄ sicut immitto sopore in Adam intellexit magis, q̄ prius intelligeret: sic quando fuerunt adducta animalia ad Adam, potuit augmentari visio eius, vt etiā ex longinquo uideret directè animalia, & ea nominaret. Sed in talibus ultra id, quod loquitur scriptura sacra, non est aliquid temere afferendū.

A Dubitatio IIII. Litteralis.

Vltorius fortè dubitaret aliquis de eo, quod in littera dicitur q̄ hominē dormiēte facta fuit Eua. Cum ergo somnus induci habeat ex labore vigiliæ: cum tunc Adam non laboraret, nō videtur, quod indigeret somno. Dicendum, q̄ non est inconueniens, si tunc indigebat cibo, quia non potuisset diu esse sine comestione, quod etiam poterat indigere somno, vt non posset diu esse sine dormitione, quia non habebat vitam illo modo immortalem, sicut expectamus vitam futurā. Sed de his nihil est determinandum ad præsens. quia de eis in sequentibus poterit dubitari. Sed quantum ad præsens spectat, dicemus quod nō fuit illud simpliciter somnus, sed fuit quidam sopor. Vel secundum Magistrum historiarum fuit quædam extasis, siue quidam raptus. Vnde ait, q̄ immisit Deus soporem in Adam: non somnum, sed extasim: in qua creditur supernæ interfuisse curiæ, idest supernæ reuelationi. Vnde dicit Magister ibidem, q̄ euigilans Prophetauit de coniunctione Christi, & ecclesiæ: de diluio futuro, & de iudicio per ignem: & ait, quod hæc, quæ vidit in illo sopore, postea docuit liberos suos. Erit ergo differentia inter somnum, & soporem, vt somnus fuit quies mēbrorū cum intentione naturalium. quia naturalia sunt magis intensā, quàm in vigilia, & melius digerit homo dormiens, quàm uigilans. Sed sopor est quies membrorum cum intentione intellectualium, quia melius intelligebat tunc Adam soporatus, quàm uigilans. Diximus autem illam extasim fuisse, quasi quendam raptum: non quod fuisset raptus Adam ad uidentium diuinam essentiam, sed ad cognoscendum aliqua futura secreta. Fuit ergo ille somnus quidam sopor, vel quædam extasis: vel quidam raptus non inductus ex indigentia naturæ, sed ex ordine diuinæ potentia, ad cuius introductionē potuerunt etiā Angeli cooperari.

Dubitatio V. Litteralis.

Vltorius fortè dubitaret aliquis, vtrum in separatione illius costæ fuerit dolor & pœna; Dicendum, q̄ Magister uidetur dicere in littera, q̄ hoc fuit opus diuinæ potentia, q̄ separatio illius costæ fuerit sine dolore, & pœna. Aliqui tñ uoluerunt dicere, q̄ fuit facta cū delectatione. quia id, quod emittitur ab aliquo ad producendū sibi simile, cū delectatione emittit, ut patet in semine. Sed hoc est intelligendum solum in his, quæ emittuntur naturaliter. sed cum ista separatio costæ fuerit supernaturalis: oportet quod hoc modo fuerit cū pœna, vel sine pœna: sicut Deus uoluit. omnino tamen tenendum est, q̄ ibi nulla fuit pœna, quia in habentibus vsu liberi arbitrij, per quem contingit mereri, & demereri: uult diuinus ordo, & diuina iustitia, q̄ pœna non præcedat culpā. Dato tamen q̄ fuisset ibi dolor, vel pœna: quamuis hoc sit inconueniens ponere: Adam propter illum soporem credibile est, quod illum dolorem, & illam pœnam non sensisset. quia positi in extasi,

Adam ante peccatū an indigeret somno.

Adx sopor qualis.

Somnus, & sopor quid differant.

Adx costæ separatio sine dolore.

Pœna nulla sine culpa.

rasi, & aliquo modo rapti, si pungantur, creditur, quod non sentiant.

Dubitatio VI. Litteralis.

Uterius fortè dubitaret aliquis de eo, quod habetur, quod formata est mulier non de capite, nec de pedibus, sed de latere, quia formata est, non ut domina, non ut ancilla, sed ut socia. Sed contra: Videtur, non fuisse formata, ut ancilla, quia dictum est: Sub viri potestate eris.

Gen. 2.

Mulier vn-
de viro su-
bicta.

Tomo 3.

Præterea debebat regi a viro, & gubernari per virum, & per consequens subesse viro. ergo debuit formari de pedibus viri. Dicendum, quod propter peccatum mulieris fuit ei inflata illa pœna, ut esset sub potestate viri. Fuit ergo ex latere ante peccatum, ut intelligeretur socia viri, & in adiutorium viri, quod potissimè de adiutorio ad generationem est intelligendum, quia ut ait Augustinus super Gen. Si fuisset facta propter adiutorium aliud, quàm propter generationem, illud adiutorium potuisset habere ex viro, non oportuisset, mulierem fieri in adiutorium viri, sed sufficisset, quod fuisset factus alius vir in adiutorium eius. Philosophus tamè videtur velle, quod societas viri, & mulieris est naturalis, non solum propter generationem, sed etiam propter alia opera. Nam distincta sunt opera viri, & mulieris. Valet enim plus vnus vir, quàm plures mulieres in operibus extra domum: & plus vna mulier, quàm plures viri in operibus circa domum. Sed ista opera inducta sunt propter peccatum, quia ante peccatum homo sine labore vixisset, & istis adiutoriis non indiguisset.

Regimen
triplex eadē
de domo.
1. Polit. 3. Et
Ægid. in Re-
gim. lib. 2.
p. 1. c. 14. &
2. p. c. 3.
*Regale.

Politicum.

Despoticum.

Ad id autem, quod dicebatur, quod debebat regi a viro, & ex hoc esse sub viro; dici potest, quod in eadem domo, secundum Philosophum, est triplex regimen, Regale, Politicum, & Despoticum. Regali enim regimine præest pater filiis, quia regale regimen est propter bonum subditorum: sic & pater filiis debet præesse propter bonum filiorum. Sed regimine Politico debet regere vir uxorem, quod regimen non debet esse secundum arbitrium regentis, sed secundum certas leges, & secundum quasdam conditiones ad paria. Sed regimine Despotico, idest dominatio, debet præesse pater familias cæteræ familiæ. Ad tale autem regimen, quale debet esse inter virum, & uxorem, sufficiebat mulieri fieri ex viro, quia hoc ipso, ambo sibi inuicem debebant: & non oportebat eam fieri de pedibus, siue de capite, sed debebat fieri ex latere, cum dictum regimen quasi secundum paria iudicetur, quia debet esse secundum certas leges, & certa pacta.

Dubitatio VII. Litteralis.

Uterius fortè dubitaret aliquis de hoc, quod in littera dicitur, quod eo sanè miraculo de costa viri factum est corpus Euz, quo de quinque panibus & c. Contra quod arguunt aliqui, quia Augustinus super Io. illam multiplicationem factam es-

Tomo 9.

se dicit, sicut ex paucis granis crescunt multæ segetes: sed ex paucis granis non fiunt multæ segetes; nisi per conuersionem humoris attracti a terra in illas segetes. ergo ex illa costa fuit facta Eua per conuersionem alterius materiæ in ipsam: cuius contrarium Magister dicit in littera. Dicendum quod verba Augustini. 6. c. Ioannis sunt hæc: Vnde enim Deus multiplicat de paucis granis segetes, inde in manibus suis multiplicauit. 5. panes. Potestas enim erat in manibus Christi. Panes autem illi quinque quasi semina erant: non quidem terræ mandata, sed ab eo, qui terram fecit multiplicata. similitudo ergo ista videtur respicere potentiam Deitatis, ut inde, idest per illam potentiam, per quam

Panū quæ multiplicatio vna de.

Deus facit de paucis granis segetes: in manibus suis multiplicauit. 5. panes. Quod apparet per id, quod sequitur, quod potestas erat in manibus Christi ad hoc faciendum. Quod autem non fiunt hæc per additionem alterius materiæ: patet per id, quod sequitur, quod illi quinque panes erant quasi semina non terræ mandata; sed ab eo, qui terram fecit, multiplicata. ergo illa semina non erant terræ mandata; ut inde trahentes humorem per conuersionem alterius materiæ fieret talis multiplicatio: sed sola potestate agentis fuit illa multiplicatio facta, quia licet illa semina non essent terræ mandata: fuerunt tamen per potestatem eius, qui terram fecit, multiplicata: & quia diuina potentia potest ipsam materiam quantumcunque modicam facere multam absque creatione materiæ nouæ, vel additione alterius, ut supra diffusius declarabatur, potuit de costa viri ex sola multiplicatione materiæ fieri corpus Euz, ut Magister in littera narrat.

Dubitatio VIII. Litteralis.

Uterius fortè dubitaret aliquis de hoc, quod in littera dicitur: Quod Angelorum ministerio facta sit mulieris formatio. Dicendum quod Augustinus super Gen. ad litteram hanc veritatem pertractans ait, quod, dum Adam esset soporatus, costa eius sine vlllo doloris sensu a compage corporis detracta sit. Hæc enim dicantur per Angelos potuisse fieri. ergo ad hoc potuerunt cooperari Angeli ad illum soporem, & ad costæ detractionem. sed ad formationem mulieris, vel ad repletionem carnis, nullo modo sunt operati secundum Augustinum. quæ quasi eadem uerba dicit Magister in littera: ideo possit dici, sic fuisse.

Euz corp ministerio Angelorū formatum.

Dubitatio IX. Litteralis.

Uterius forte dubitaret aliquis de eo, quod in littera dicitur, quod rationes feminales possunt vocari primordiales. Sed contra: Primordiales sunt illæ, quæ sunt in Deo: cū ergo rationes feminales sint in creaturis, primordiales dici non debent. Dicendum, quod Magister hoc dubium soluit in littera, quia rationes exemplares in Aegid. super ij. Sent. 1 2 Deo

Deo sunt primordiales simpliciter, sed rationes feminales, quæ sunt in creaturis: sunt primordiales non omnino, & simpliciter, sed respectu eorum, quæ fiunt ex eis.

Dubitatio X. Litteralis.

Ideæ quōi
Deo plures

Uterius fortè dubitaret aliquis de eo, quod in littera dicitur, quòd illæ rationes, quæ sunt in Deo dicuntur primordiales causæ, quæ sunt causæ carū, cum tñ ista non sint, nisi diuina potentia, dispositio, & voluntas, & non sunt, nisi vna principaliter, omniū tamen propter multos effectus dicuntur plures causæ causarum. Dubitatur ergo quomodo ex multitudine effectuum potest poni multitudo in Deo, vt dicantur in Deo esse plures ideæ, & plures causæ. Dicendum, quòd ista pluralitas potest poni in Deo, tanquàm in cognoscente, & intelligente, quia videt Deus se multis modis esse imitabilem a creaturis, & vt est imitabilis sua essentia a leone, est illa essentia idea leonis: & illa eadem essentia, vt est imitabilis ab equo, est idea equi. Et quia est aliter imitabilis a leone, & aliter ab equo, non eadem ratione dicitur conditus esse leo, & equus. quia ergo omnia ista cognoscit Deus per intellectum suum, per quem producit omnia; ideo si queratur, quomodo est ista pluralitas in Deo; patet, quòd est in eo tanquàm in intelligente, quia in intelligendo hæc omnia, dicitur habere in intellectu suo tot ideas, quot sunt hæc omnia.

Dubitatio XI. Litteralis.

Matt. 17.
Lucæ 17.

1. Cor. 13.

Uterius fortè dubitaret aliquis, quòd illa, quæ fiunt non naturaliter, sed mirabiliter, fiunt ad signandam gratiam, vel propter gratiam. Dicendum, quòd miracula videtur inniti fidei, & veritati doctrinæ. Fidei quidem innittuntur, dicente Dño: Si habueritis fidem, sicut granū sinapis, & dixeritis huic mōti: trāsfer te, trāsferet se. Et dicente Apostolo 1. ad Cor. 13. Et si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam. Qui ergo habet omnem fidem, idest perfectam fidem, potest miracula facere, & transferre montes. Miracula ergo innittuntur fidei, innittuntur etiam veritati doctrinæ. quia & si inuentum est, quòd malus homo fecerit miracula, nunquàm tamen inuentum est, quòd falsa prædicans miracula fecerit. Cum ergo fides, & veritas doctrinæ ordinentur ad gratiam, benè dictum est, quòd talia fiunt ad signandam gratiam. Illud enim signatur per aliquid, per quod datur intelligi. Cum ergo miracula moueant nos ad intelligendam diuinam potentiam, vt conuertamur ad ipsam, & habeamus eius gratiam; benè dictum est, quòd talia fiunt ad signandam gratiam, & propter gratiam.

Dubitatio XII. Litteralis.

Uterius fortè dubitaret aliquis de exemplis, quæ ponit in littera, quòd Virga arida repente

A floreat, & fructus gignat. Quòd sterilis in iuuentute, postea in senectute pariat, quod fuit verificatū de Elisabeth. Quòd asina loquatur, quod fuit verificatum de asina Balaam. Quomodo ergo secundum ista fiunt miracula? Dicendum, & secundum Philosophum in Metaphysica: Ex admirari ceperunt Philosophi Philosophari. * Admirari ergo, vt vult ibidem: contingit ex apparentia effectus cum latentia causæ. Quando ergo apparet nobis aliquis effectus habens causam nos latentem, admiramur. * Quadruplex ergo potest esse admiratio, vel huic, vel simpliciter, vel cū repugnantia, vel sine repugnantia. * Potest ergo esse admiratio huic: quando ille uidet effectum, & latet eum causa. Illa tamen causa, licet lateat hunc, non est tamen latens, & abscondita simpliciter: ideo est ibi admiratio huic, & est mirū huic, sed non est mirum simpliciter. Ponit autem ibidem exemplum Philosophus de diametro, quod si sic assumetur, idest incomensurabilis costæ, nō mirabitur Geometra, quia scit causam, sed non Geometra mirabitur, sed non potest accipi linea quantumcunque minima, quæ mensurans costam possit mensurare diametrum.

* Secūdo mōpōt esse admiratio, siue mirū ex latetia causæ non solum huic, sed et simpliciter. & ista sunt, quæ fiunt ex virtute diuina: in qua sunt rationes penitus latentes, & absconditæ. Iuxta illud: Verè tu es Deus absconditus, & quia Deus est quid uerè absconditum à nobis: rationes, quæ sunt in eo, per quas possunt fieri res, sunt simpliciter latentes, & absconditæ, vt per eas non solum posset fieri mirum huic, sed etiam mirum simpliciter.

Tertio modo possunt fieri mira cū repugnantia, vel sine repugnantia. Et hoc poterit esse dupliciter. quia illa repugnantia vel erit huic, & tunc tertius modus admirationis, vt si quis videat effectum, & ignoret causam, & credat esse repugnantiam in re quantum ad illum effectum. vt si quis velit inuenire aliquam paruam mensuram mensurantem costam, & diametrum, & probaret hoc in multis, cum non posset hoc facere; crederet tamen in se sic se habere, quòd possit talis mensura inueniri. admiraretur ipse videns talem effectum, & ignorans causam, credens in se esse repugnantiam ad illam incomensurabilitatem, vt quòd res de se non esset incomensurabilis, sed commensurabilis, sed ista repugnantia induceret admirationem huic, non simpliciter.

Potest ergo accipi quarta admiratio, vel quartum mirum ex repugnantia simpliciter. Ad vera ergo miracula duo ex istis debent concurrere, & quòd sint ibi latentia causæ simpliciter, & in re repugnantia simpliciter: quibus concurrentibus erit verè miraculum. Id ergo est verè miraculum, quando non potest fieri, nisi per latentem causam: cuiusmodi est virtus diuina: & quando verè est repugnantia in re, sicut apparet in exemplis Magistri. nā cū in virga arida verè sit repugnantia ad florendum, & ad faciendum fructus,

* Admiratio vnde nalcatur in 2. cap. lib. 1. Metaphy.

* Admiratio quadruplex. * Admiratio huic.

* Admiratio simpliciter.

Esa. 45.

Admiratio ex re pugnātia huic.

Admiratio ex repugnantia simpliciter.

Miraculum proprie qd dicatur de hoc fufius vide in nro de Cometis discursu

fructus, & tamen hoc non posset fieri, nisi uirtute diuina: ideo verè fuit miraculum, quando sic factum fuit.

Dubitatio XIII. Litteralis.

Miracula quot modis fieri possint.

Miracula supra naturam, quantum sunt.

Miracula præter naturam, quantum sunt.

2. de anima t. c. 24.

Numeri. 5.

3. Reg. 13.

Miracula contra naturam, quantum sunt.

Uterius forte dubitaret aliquis, quot modis talia fieri possint. Dicendum quod, ut cõter dicitur, omnia miracula, vel sunt supra naturam, vel præter naturam, vel contra naturam. Nam in rebus non est, nisi tria considerare, ipsas res actas, modum agendi, & ordinem rerum actarum. Si ergo ex uirtute diuina fiat aliquid cum repugnantia, ut quia vel sit supra naturam, vel præter naturam, vel contra naturam, dicitur esse verè miraculum supra naturam: aut est ex parte ipsius rei, ut quia natura nullo modo potest in illam rem, ut quod Virgo pariat, quod cæcus videat, quod mortuus resurgat, quod mare diuidatur, & quod stent aquæ a dextris, & a sinistris, quasi muri, & quod populus inde per medium transeat, talia sunt supra naturam, quantum ad ipsas res factas. quia in tales res nullo modo potest natura.

Aliquando uero non est repugnantia ex parte ipsarum rerum, sed ex parte modi agendi, vel fiendi. Quod potest esse tripliciter, vel ex parte quantitatis, vel ex parte qualitatis, vel ex parte temporis. Ex parte quantitatis fuit repugnantia in factione ranarum apud Aegyptum. Non est enim inconueniens, quod adhibendo aliqua semina, quod fiant ranæ, sed quod fiant in tanta quantitate, & in tanta multitudine, sicut tunc fuerunt, non potuit esse naturale. Propter quod talia, quæ non repugnant directe ipsi rei, sed modo agendi, & factioni rerum, possunt dici præter naturam.

Secundo modo potest hoc contingere ex parte qualitatis. quia modus actionis naturalis est, quod possit impediri ex indispositione rei, vel ex non dispositione. Nam actus actiuorum: secundum Philosophum, sunt in patiente, & disposito. dato ergo, quod non esset in contraria dispositione, sed solus esset præter dispositionem, & hoc modo fieret, esset miraculum. Secundum quem modum legimus Numeri. 5. Quando uir erat zelotipus de uxore, quod sacerdos assumebat de aqua sancta in uase fictili, & dabat bibere mulieri, si erat culpabilis, putrescebat semur eius. Posset ergo contingere, quod aliqua aqua faceret putrefactionem in carne. sed siue illa caro sit disposita, siue indisposita, vel sufficit, quod non sit ad hoc disposita, ad hoc, quod miraculose fiat illud. Tertio potest hoc contingere ex parte temporis, ut patuit de Hieroboam. 3. Reg. 13. Cuius manus ad dictum Prophetæ arida facta est, & diuisa est ara, super quam Hieroboam offerebat incensum. Quod ergo manus arefcet, & quod ara diuidatur, potest fieri secundum naturam. sed in illa hora, in qua locutus est Propheta, ut fieret, fuit præter naturam.

Tertio modo possunt fieri miracula contra naturam, quando non solum ex modo agendi fit aliquid præter naturam, sed etiã ex ordine factorum fit contra naturam. ut cum motus cœli na-

turalis sit circulationem complere, ut ire ab oriente in occidentem, & redire ad orientem. Quod autem antequam vadat ad occidentem, retrogradiatur ad orientem, quod legitur fuisse factum Esai. 28. quia reuersus est sol, 10. lineis per gradus, quos descendat, fuit contra naturam.

Esai. 28.

Aduertendum tamen non esse inconueniens in eodem miraculo plura talia, vel etiam omnia assignare, ut quod sit supra naturam. quia in illam rem non potest natura. Et quod sit præter naturam, quia est præter cursum naturam, & quod aliquid concurrat ibi contra naturam manente contrario principio naturam. Ut Apostolus Paulus, quando persequatur ecclesiam Dei, & ad hoc pergens Damascum, subito circumfulsit illum lux de cœlo, ut habetur Act. 9. In illa autem luce fuit aliquid supra naturam, præter naturam, & contra naturam.

Pauli conuersio uidebitur miraculosa, & quot modis.

Act. 9.

Supra naturam quidem, quia nunquam natura potest facere talem lucem, quæ impediret visum oculorum adgenerando squamas in oculis. Conuenit enim lux impedire visum oculorum disgregando oculos, non autem ad generandum squamas. Cum ergo lux priuaret Paulum visum oculorum adgenerando squamas in oculis, quod patet. quia quando recepit visum, ceciderunt ab oculis eius tanquam squamæ, & hoc modo visum recepit, ut habetur in actibus: Cumque talem lucem sic priuantem hominem visu non posset facere natura, fuit ibi miraculum supra naturam. Et sicut in illa luce fuit miraculum supra naturam, in quantum priuauit Paulum visu exteriori, sic fuit ibi miraculum contra naturam, prout per illam lucem priuatus visu exteriori, stupefactus recurrens ad propriam conscientiam fuit illuminatus lumine interiori. quia statim conuersus dixit: Quis es domine, & quid me vis facere? Nam hoc est contra naturam, quando, manente natura contraria, habet actum contrarium illi nature, ut quod manente grauitate, graue per se ascenderet sine alia uoluntate peruersa, dum in peruersitate sua persisteret, & Dei ecclesiam persequeretur, Deus conuertit eum, ut de persecutore iusticie, fieret prædicator ueritatis. Unde potest dici hoc fuisse contra naturam, quia naturale est uoluntati tendere in id, quod apprehendit intellectus, ut finem. quod ergo in tali motu uoluntatis sibi ex præstitutione finis naturalis, uoluntas statim moueatur in contrarium finem, uidetur esse contra naturam.

Contra naturam quid proprie sit.

Tertio fuit ibi miraculum præter naturam. quia illa lux sic offendit oculos Pauli, quod non offendit oculos sociorum. quod est contra modum agendi naturalem, quod oculi æque sani, & eiusdem speciei aliqui offendantur a luce uisa, & non alij. Contingit enim, quod oculis ægris odiosa est lux, quæ puris est amabilis. Contingit enim, quod oculis aquilæ proportionata est lux solis, & aquila irreuerberatis oculis respicit solem, quem noctua non solum in sua sphaera, sed lumen à sole deuatum sustinere non potest. Sed si sunt duo oculi æque sani, Aegid. super ij. Sent. I 3 & eius.

Aquilæ uisus.

fani, & eiusdem speciei, quòd vnus offendatur à luce, & non alius: est præter naturæ cursum.

Dubitatio XIII. Litteralis.

Mūdi creatio an miraculosa.

Vtlerius fortè dubitaret aliquis. vtrum quicquid facit immediatè Deus, vt quia immediate creauit mūdum: iustificat impiū: resuscitabit in die nouissimo mortuos: vtrum ista sint miracula. Dicendum de creatione mundi non fuisse miraculum propriè loquendo, quia semper in miraculo debet esse aliqua contrarietas, siue ex parte modi agendi, vt quillo modo res illa non sit apta nata agi, vel alio quocunq; modo. sed cum in nihilo, de quo factus est mundus, nō possit esse aliquid tale repugnans; fuit illa productio supernaturalis, quia natura non potuisset ad hoc: sed nō fuit propriè miraculosa, quia non fuit ibi aliqua repugnantia. In rebus enim naturalibus miracula fiunt in aliqua materia præiacente: vel quia fit in illa materia aliquid, quod nullo modo posset facere natura, vel quia fit aliquo modo, secundū quē modum non posset operari natura, vel quia fit manente principio contrarietas naturæ, vt si, manente graui, per se sine alio impulsu ascendat.

Dicebatur autē supra, quod præter modum naturæ poterant fieri miracula quantum ad quantitatem. vt si fierent de aliqua re tot, & in tanta multitudine, quod videatur repugnare naturæ, vt ponebatur exemplum de ranis. Secundo hoc dicebatur posse fieri quātum ad tempus, vt si in tali hora fieret aliquid, quod non posset hoc esse naturale. Tertio dicebatur hoc fieri posse quantum ad qualitatē, quod dupliciter esse potest, vel quia non habet qualitatem propositam, prout requirit ad talem actum, quia Actus actiuorum sunt in patiente, & disposito. & hoc modo est miraculum præter naturam: vel quia habet qualitatem oppositā illi actui. Tunc esset miraculum in alio genere, quod est contra naturam. Et quod dictum est de qualitate, veritatem habet de ordine, quia si passiuum non habet ordinem naturalem ad illum actum, est miraculum præter naturam. Si autē habet ordinem contrarium est in alio genere miraculorum, quia erit contra naturam.

Dubitatio XV. Litteralis.

An creatio, & impij iustificatio, an miraculosa.

Vtlerius autē restat soluere dubium de iustificatione impij, vel de creatione animæ, quæ fiunt a solo Deo: vtrum sint miracula. Dicendum, quòd creatio animæ non est in miraculum, quia licet anima creetur a solo Deo, natura tamē sufficiēter disponit ad introductionē animæ rationalis. Propter quod fortè magis esset miraculum, si corpori organizato, & disposito ad receptionem animæ Deus nō infunderet ibi animam, quā quod sic disposito causat tibi animam infundēdo, & infundit creando.

Iustificatio impij, an miraculosa.

De iustificatione et impij: quia potest esse sine miraculo: non dicemus, quod de necessitate sit ibi miraculum. Nam licet non possit quis se sufficien-

ter ad gratiā disponere: potest tamen sequi Deū vocantem ad gratiam, vt patet per Dam. Nō habendo ergo contrariam dispositionē, & sequēdo vocantem: iustificatur impius propriè sine miraculo. quia videtur in talibus esse hic ordo quasi naturalis, vt non habendo contrariam dispositionem, & vocatus à Deo consequatur iustificationem per gratiam. Sed si esset in contraria dispositione, sicut dicebatur de Paulo, quia in talibus videtur esse huiusmodi ordo contra naturam, vt quis fugiendo a Christo, & prosequendo Christianos conuertatur ad Christum, potest tale quid merito miraculum reputari.

Dubitatio XVI. Litteralis.

Vtlerius autē restat soluere de resurrectione, quæ fiet in die nouissimo: vtrum erit miraculosa, vel non. Sicut videtur aliquibus, quia resurrectio mortuorum non erit miraculosa, quia cum sit in spe fidelium, quòd debeat esse resurrectio mortuorū, & quilibet fidelis debeat dicere cum Iob: Reposita est hæc spes mea in sinu meo, & rursus circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum Saluatorem meum; videtur, quòd illa resurrectio non sit miraculosa. Sed dici debet, quod cum mors hominum sit naturalis, resurrectio eorum erit supra naturam, & miraculosa. Ad id ergo, quod dicitur, quod est in spe fidelium resurrectio mortuorum, dici potest, quod est in spe gratiæ, & vt communiter dicitur, non est in spe naturæ, & ex hoc erit miraculum, quia erit supra naturam cū quadam repugnantia naturali.

Resurrectio mortuorum generalis, an miraculosa.

Iob. 19.

Dubitatio XVII. Litteralis.

Vtlerius forte dubitaret aliquis: Vtrum omne quod fit secundum naturam sit nō miraculum: & quod fit contra naturam sit miraculum. Videtur, quod possit aliquid fieri secundum naturam, & esse miraculum. Nam, quod aqua conuertatur in vinum, videtur esse secundum naturam, quia ex eo, quod pluit in vinea, habet fieri vinum, & tamen, quia Christus conuertit aquam in vinum, dicitur fecisse miraculum: ergo quod fit secundum naturam, est miraculum. Iterum quod fit contra naturam, videtur non esse miraculum. quia monstra, vt quod aliquis nascitur cum sex digitis, vel quòd nascitur cæcus, videntur esse contra naturam, & tamē non sunt miracula.

Dicendum, quòd largo modo contra naturam omne miraculum est contra naturam, siue hoc sit quantum ad rem factam, quia in rem illam non potest natura: siue quantum ad modum fiendi, quia illo modo non operatur natura: siue quātū ad ordinem factorum, quia ille ordo non est naturalis; semper dicuntur talia (largè loquēdo) esse contra naturam, quia in eo nō potest natura. Cōuersio ergo aquæ in vinum in Chana Galilee fuit miraculum contra naturam. Nam licet natura possit conuertere aquam in vinum; non tamē potest illo modo, vt conuertat in vinum aquam existentem

Aqua in vinum mutatio vñ miraculosa.

stentem in vase, sed potest hoc facere de aqua existente in ventre vitis, ergo quantum ad modum fieri fit contra naturam, vel contra solitum cursum naturæ.

Mōstra quō
sint contra
naturam.

Quod verò dicebatur de monstris: dici debet, quod non sunt miracula, quia licet sint contra naturā, quia sunt contra intentionem naturæ: tamen nō sunt contra naturam, quod sint contra operationem naturæ; nam naturaliter fiunt illa monstra, vel ex superabundantia materiæ, vel ex defectu, vel ex corruptione alicuius principij, quæ omnia possunt naturaliter accidere. ut si superabundet materia, generabitur ibi fortè manus cum sex digitis: vel si deficiat, generabitur fortè cū quatuor: vel si fortè cum paucioribus, vel tantum possit deficere, quod generabitur corpus sine brachiis, quod & nos ipsi uidemus, sicut etiam generabitur sine oculo, vel sine oculis.

Dubitatio XVIII. Litteralis.

Vterius fortè dubitaret aliquis de his, quæ sunt ab hominibus, vel ab Angelis: utrum sint miracula. Et videtur, quod non, quia secundum Aug. 3. de Tri. etiam boni Angeli non sunt dicendi Creatores, nec miraculorum factores.

IN CONTRARIUM est, quod etiam boni, & Sancti homines dicuntur miracula facere: ergo multo magis boni, & sancti Angeli.

Angeli, &
Sancti, an
possint fa-
cere mira-
cula.

Dicendum, quod nec boni homines, nec boni Angeli possunt propria uirtute miracula facere; possunt autem facere aliqua mira: sicut fiunt per artes magicas. sed illa proprie non sunt miracula, quia fiunt naturaliter per adhibitionem seminum naturalium, licet nobis nescientibus virtutem actiuorum, & passiuorum, videantur fortè illa esse miracula. Si ergo Angeli faciunt miracula hoc erit non per se, sed virtuti diuinæ cooperando: sicut quando Deus de costa fecit mulierē: aliquid potuerunt ibi cooperari Angeli quantum ad soporem missum in Adam, vel quantum ad separationem costæ, ut supra patuit per Aug. quæ cooperationes non debebant dici miraculose. tñ quantum ad ipsam formationem mulieris ex costa poterat dici miraculosa, ut patuit per Aug. nihil operati sunt Angeli. Sic etiam Sancti homines non faciunt miracula propria uirtute, sed hoc impetrant à Deo, ut aliquid miraculose fiat, vel fortè Deus ipse non à Sanctis rogatus, sed ex seipso volens exaltare ipsos ad populum, vel apud aliquos homines facit pro eis miracula coram populo, vel coram illis hominibus.

Dubitatio XIX. Litteralis.

Vterius fortè dubitaret aliquis de eo, quod in littera dicitur, quod corpus dicitur seminari per coniugij copulam. sed quæ leminat homo, hæc & metet, & quod corpora humana non seminantur, & dicantur seminari: hoc non erit secundum se, sed secundum sperma uiri, & menstruum mulieris; Dicendum, quod ipsa corpora humana

possunt dici seminari, quia sperma uiri non organizat menstruum mulieris, nec format inde corpus humanum, nisi quia decisum est ex lumbis corporis Patris, & in virtute illius corporis agit, quod agit.

Corpa hu-
mana ad
seminari di-
cantur.

DIST. XIX.

De statu primi hominis, quantum ad animæ immortalitatem.

SOLent quæri PLURA & Postq̄ Magister determi nauit de formatione uiri, & mulieris: hic multa quærit circa statū eorum iam formatorum. Circa quod duo facit, quia primo circa dicenda mouet plu

res quæstiones, quantum ad statum corporis, & animæ primorū Parentum, & quantum ad procreationem filiorum ibi: [Primo ergo homo.] Circa quod duo facit, quia Primo exequitur de statu corporum, & animarum primorum Parentum. Secundo exequitur de procreatione filiorum ipsorum ibi: [Post hæc videndum.] in principio 20 di. Circa primū duo facit, quia primo distinguit diuersos status hominis, & diuersos modos immortalitatis, Secundo circa immortalitatem, quam habuit homo in primo statu, mouet quasdam quæstiones ibi: [Solet hic quæri.] Circa primum tria facit, quia primo distinguit tres status hominis, quia in primo statu potuit mori & non mori. In secundo statu post peccatum necesse habuit mori. Sed in tertio statu quod erit in gloria, non poterit mori, & necesse erit ipsum non mori. Secundo determinat quale corpus deberet ei in quolibet illorum statuum quia in primo statu habuit corpus animale egens cibus, sed nō habuit corpus mortuum, qd esset necesse mori, sed habuit ipsum aliquo modo immortale, quia poterat non mori. In secundo verò statu post peccatum non habuit corpus mortale & immortale, ut posset mori, & nō mori, sed habuit corpus, quod potest dici mortuum, quia necesse erat mori, nos etiam tale corpus habemus. In tertio vero statu, ut in gloria, habebimus corpus spirituale, non egens cibus, & omnino immortale, quia nullo modo poterit mori. Tertio ad hoc probandū adducit auctoritates Sanctorum. Secunda ibi: [In primo statu.] Tertia ibi: [Vnde August.] Tūc sequitur illa pars: [solet hic quæri.] ubi circa mortalitatem, & immortalitatem corporis primi Parentis mouet quasdam quæstiones. Circa quæ quatuor facit, quia primo mouet quæstiones de mortalitate, & immortalitate illius corpori: quomodo

Hōis statū
tre..

Hōis cor-
pus quale
i quolibet
statu.

Corpus hu-
manū pro
hoc statu
mortuum.

quomodo erat mortale, quia poterat mori: & im mortale, quia poterat non mori. Et respondit, q̄ mortale erat per naturam. Immortale verò per esum ligni vitæ. Vnde si non comedisset peccasset: cum esset ei præceptum, q̄ inde comederet, & peccando fuisset mortuus, vel habuisset necessitatem moriendi. Secundo circa lignū vitæ, de quo vefcendo poterat non mori: mouet quasdam quæstiones, vt si non fuisset ei præceptum, q̄ comederet de ligno vitæ, vtrum potuisset non mori: non comedendo de illo. Circa quod recitat diuersas opiniones, quia quidam voluerunt, q̄ si nō fuisset Adę præceptum, quod comederet de ligno vitæ: comedendo de aliis lignis potuisset semp̄ viuere. Et respondēt ad dictum Aug. q̄ primus homo erat immortalis ex ligno vitæ: non ex conditione naturæ: & dicunt hoc esse intelligendū cū præcisione, vt q̄ non esset immortalis ex conditione naturæ tantum. sed ex ligno vitæ erat etiā immortalitas Adæ. Assignat postea aliam opinionem, q̄ ex ligno vitæ erat immortalitas Adæ, de quo edendo poterat non mori. Tertio adducit multas auctoritates Aug. quomodo Adā erat immortalis in primo statu. quia poterat mori, & nō mori, & quomodo erit immortalis in statu gloriæ. quia non poterat mori, & quia non poterat Adam transferri a posse nō mori, quod fuit in statu innocentia; ad non posse mori, quod erit in statu gloriæ; nisi per esum ligni vitæ. Quarto tangit quorundam opinionem, q̄ Adam de natura sui corporis habebat posse non mori, & in hoc poterat se conseruare per alia ligna, sed non poterat consumari ille status, nisi per esum ligni vitæ, vt sic intelligamus verba Aug. q̄ immortalitas fuisset de natura corporis Adę, sed perfectio immortalitatis fuisset sibi per esum ligni vitæ. Ad dit tamen Magister in littera. q̄ cum supra dixerit Aug. immortalitas erat Adę non ex conditione nature, sed ex ligno vitæ. Ideo diligenter attendendum est, quid sentiendum sit de immortalitate Adę, ne contradicamus sententię Aug. Secunda ibi: [Sed adhuc queritur.] Tertia ibi: [De hac vero hominis.] Quarta ibi: [Ideo aliqui.] & in hoc terminat sententiā præsentis. 19. dist. & lectionis.

QVÆST. I.

De Animæ primi Hominis immortalitate.

VIA Magister in hac dist. facit mentionem de statu animæ, & de statu corporis Adę. Ideo de his duobus quæremus. Verum quia quæ sunt quærenda quantum ad animam, nō variant quæstiones quātum ad animam Adæ, vel quantum ad alias animas per se loquendo: ideo quæremus de ipsa anima humana. Circa quam quæremus quatuor. Primo quæremus de anima intellectiua, quātū ad immortali-

tatem: vtrum sit mortalis, vel immortalis. Secundo quantum ad originem per comparationē ad Angelos: vtrum creetur à Deo, mediantibus Angelis. Tertio prout una anima intellectiua comparatur ad aliā, & erit quæstio utrū sit ex traduce. Quarto quæremus de anima hominis vegetatiua, & sensitiua, utrum sint ex traduce.

ARTIC. I.

An Anima intellectualis sit corruptibilis. Conclusio est negativa.

B D. Th. 1. p. q. 75, art. 6. Et 2. sent. d. 19. art. 1. Et 2. contra Gēt. c. 78. 79. & 82. Item Quol. 10. art. 2. Et de anima ar. 14 in q. disp. D. Bon. d. 19. art. 1. q. 1. Ric. d. 19. q. 1. Bacch. d. 19. q. 1. Voril. d. 19. q. 1. Brul. d. 19. q. 2. Barch. Syb. 1. Dec. c. 2. q. 1.

D PRIMVM sic proceditur: vñ, q̄ anima intellectiua sit corruptibilis. Nam secundum Philosophum in de anima: Intellectus corrumpitur, quodā interiori corrupto, sed si corrūpitur intellectus; consequens est, quod corrumpatur anima intellectiua.

Arist. 1. d. aia. t. c. 6.

Præterea secundum Philosophum in Rhetoricis loquentē de corpore, & anima humana, ait, q̄ corpus opus habet vsque ad 35. annos: anima vsque ad quinquaginta. videtur ergo, quod senescat anima, sicut & corpus. sed idem est ire ad senium, & ad mortem.

Rhetoricum dicitur

Præterea quorūcūq; est vnū esse, oportet q̄ sit vnus interitus. sed animæ, & corporis est vnū esse. ergo erit vnus interitus, quod concordat cū Ecclesiaste dicente: Vnus est interitus hominū, & iumentorum. sicut ergo in iumentis simul moritur anima, & corpus, sic videtur esse & in homine. Nam sicut in iumentis fit vnum secundū esse in anima, & corpore, sic & in homine.

Eccle. 3.

Præterea differētiæ participatur æqualiter ab his, quorū sunt differētiæ. sed corruptibile, & in corruptibile sunt differētię entis, eodem modo participantur ab his, quorum sunt differētiæ. Cū ergo corruptibile sit differentia omnium existētiū in sphæra actiuorum, & passiuorum, ab omnibus participabitur æqualiter. ergo &c.

Præterea secundum Dam. libro 2. c. 3. Omne quod naturaliter incipit, naturaliter desinit. sed anima cum creetur cum corpore, & non præcedat suum corpus, ergo &c.

Præterea secundum Philosophum in perpe- 3. Phy. t. 12. tuis nō differt esse, & posse. perpetua ergo statim cum potuerunt esse. fuerunt, & vnum non præcessit aliud. sed hoc non est in animabus. ergo nō sunt de genere perpetuorum.

IN CONTRARIVM est Philosophus in 2. de Anima dicens, q̄ intellectus alterum genus est, & separatur ab alijs, sicut ppetuū à corruptibili.

T. c. 21.

Præterea

10. Eth. c. 7.
& 8. Et 7.
Pol. cap. 2.

Præterea Philosophus in Ethic. vult felicitatem contemplatiuam esse digniorem actiua, quia diuturnior. sed actiua durabit vsq; in finem mundi, ergo cõtemplatiua durabit post finem mundi. quod esse non posset, nisi anima esset de genere perpetuorum.

Præterea ad Deum pertinet habere prouidentiam de omnibus, & exercere iustitiam in omnibus. quod non esset, nisi esset præmiator boni, & purgator mali. sed videmus hic multos malos non esse purgatos, & multos bonos non esse præmiatos. ergo &c.

R E S O L V T I O.

Deus tantum est, simpliciter immortalis, habet enim perfectum esse, cum esse non participet, immo cũ sit ipsum esse. Hinc creatura omnis est mortalis, vt quid ex nihilo factum mutabilitatem habens, & in nihilum tendens, sed gratia in esse conseruatum. Immortalis autem est, ratione similitudinis, imaginis, actuumque eius, & vt ad Deum, & ad alias sui generis creaturas comparatur. quod infra planum fiet.

Ales, nec omnia materialia habent priuationem annexam, vt possint de vna forma substantiali mutari in aliam. Distinguemus ergo duos modos mortalitatis: vnum generalem conuenientem omnibus creaturis, & alium specialem. Quantum ergo ad primum modum loquitur Apostolus. 1. ad Timo. 1. cum ait: Regi autem seculorum immortali, & inuisibili soli Deo. Ita quod Deus solus est Rex seculorum, quia est solus Princeps istius Principatus, quod est vniuersum. secundum hunc etiam modum loquitur Apostolus in eadem Epistola. c. vlt. de Deo. quod solus habet immortalitatem. Quia ergo omnis creatura dicitur generaliter mortalis, & solus Deus dicitur immortalis. Dicere possumus, quod tria habet in se Deus: propter quæ solus dicitur immortalis. Et tria habet in se omnis creatura, propter quæ dicitur esse mortalis. Nam Deus habet omnino perfectum esse. Iuxta illud Philosophi, quod est perfectum, in quo congregantur perfectiones omnium generum, & ista est perfectio primi principij, quia ergo nulla imperfectio est in eo: nulla mors potest esse in ipso, quia imperfectio contingit, quod aliquid vadat ad non esse. Secundo Deus non participat esse, sed est ipsum esse. Et ideo volens Deus se discernere ab omnibus rebus creatis, cum quereretur ab eo Moyse, quod esset nomen eius ait: Ego sum qui sum. Propter quod Deus, qui est ipsum esse, proprie est. Nos vero, qui non sumus ipsum esse, sed participamus ipsum esse: magis non sumus, quam simus. & quia omnis mortalitas est ex non esse: Deus, qui est ipsum esse, nullam in se mortalitatem habere potest.

Mortalitatis modi duo.

1. Tim. 1.

Dei immortalitas ex tribus. Solus Deus immortalis

Aristo. 10. Met. t. c. 12. 17.

Deus non participat esse.

Exod. 3.

Deus est actus purus.

Creaturæ mortalitas ex tribus.

Deus ex nihilo omnia producit.

RESPONDEO dicendum, quod Commen. in 12. distinguit triplex non ens. Vel non ens simpliciter, sicut nihil. vel non ens in aliquo, sicut priuatio. Nam secundum Philosophum. 4. Meta. Priuatio est negatio in subiecto. ergo est non ens in aliquo. Tertio modo dicitur non ens, quod non est ens in actu.

Possimus autem nos aliter distinguere, & si aliquo modo redit in idem: erit tamen magis clarè ad nostrum propositum, vt primum membrum non mutetur, ipsum nihil dicatur non ens substantialiter, quod secundum suam substantialem formam est corruptum. Tertio dicatur non ens accidentaliter, & sic omne mutabile est non ens, quia omne, quod mutatur: aliquid dimittit, & aliquid assumit. nam mutare secundum Grego. est de alio in aliud ire. Secundum hoc ergo erit triplex mors. vt dicatur quid mortale omne annihilabile, & hoc respicit primum modum. Dicatur secundo quid mortale, omne materiale habens priuationem annexam, ratione cuius materia machinatur ad malefium, & ad corruptionem, & hoc respicit secundum modum. Tertio dicatur quid mortale omne mutabile. prima, & tertia mortalitas sunt generales omni creaturæ, quia omnes sunt de nihilo, & omnes sunt mutabiles. ergo secundum primum modum mortalitatis loquitur Dam. in loco pallegato cũ dicit: Quod naturaliter incipit, naturaliter desinit. finitur, & corrumpitur. Et hoc modo omnis creatura dicatur esse mortalis. Sed secundum tertium modum mortalitatis loquitur Aug. in de Trin. cum ait, quod omnis mutabilitas non nulla mors est. Istæ ergo duæ mortalitates sunt generales conuenientes omni creaturæ. Sed secundus modus mortalitatis non est generalis, quia non omnes creaturæ sunt materia-

Nō ens triplex. Com. 12. & Aristot. 5. Phy. t. c. 8. 4. Met. t. c. 4.

Mortale triplex.

Materia machinatur ad maleficiū.

Mutabilitas omnis est aliqua mors.

C Tertio Deus est actus purus: non habens aliquid admixtum de potentia, vt vult Com. in 10. & quia motus est actus entis in potentia: nulla mutabilitas in Deo potest esse, & quia vbi nulla mutabilitas: nulla mortalitas esse potest. benedictum est, quod solus Deus habet immortalitatem. Et sicut sunt tria in Deo, per quæ solus ipse est immortalis; sic sunt tria generaliter in omnibus creaturis. per respectum ad Deum: propter quæ omnis creatura generaliter dicitur esse mortalis. Nam cum Deus sit perfectus omnino, & quælibet creatura aliquid habeat de imperfectioe: cum tamē omnia imperfecta sumant originem a perfecto, oportet omnes creaturas à Deo habere esse, & ex nihilo esse producta in esse. Nam cum omnia sint effectus Dei, oportet omnia esse ex nihilo. quia si essent producta ex aliquo: quæreretur de illo aliquo, vtrum esset effectus Dei. Cum ergo hoc negari non posset, & cum nullū agens de necessitate præsupponat effectum suum: consequens est, quod nullo præsupposito, & ex nihilo omnia sunt à Deo producta in esse. Creaturæ ergo de se sunt nihil, & eis competit de se non esse. & quia hoc est esse mortale secundum se, quia secundum se habet non esse: omnes creaturæ sunt mortales, quia à non esse incipientes, eis de se competit non esse.

D Secundo Deus est ipsum esse, & ex hoc sequitur non solum, quod omnes creaturæ sunt à Deo productæ

Deus omnia conferuat in esse.

productæ in esse, sed q̄ ab eo conferuent in esse: Oportet enim quòd esse alicui vni conueniat p̄ se, & primo, & per illum communicetur omnibus aliis, & conferuetur in omnibus aliis. Huiusmodi autem est Deus: ideo ab ipso communicatur esse omnibus creaturis, quādo ex nihilo eas producit in esse, & per ipsum habent esse omnes creaturæ, quia per ipsum conferuantur in esse. Adducere autē ad hoc auctoritates Canonis, vel Sanctorum non expedit, quia omnia hoc clamant, nostrum enim esse ad diuinum esse comparatum, magis est non esse, quàm esse. quia omnes gentes in conspectu eius, quasi nō sint, & quasi in nihilum, & inanes reputatæ sunt. Omnes ergo creaturæ dicunt esse mortales: non solum, quia ex nihilo, & ex non esse ceperunt, sed etiam, quia in nihilum, & in non esse tenderent, nisi à Deo conferuarentur in esse. Nā hoc est esse de se mortale: de se tendere in non esse.

Tertio dicebatur, quòd Deus est actus purus, non habens admixtum de potētia omnino: Deus est omnino immutabilis. Omnis verò creatura, quia habet aliquam potentiam admixtam: de necessitate est alicui mirabilitati subiecta, & quia omnis mutabilitas nonnulla mors est, ut dicebatur per Aug. ideo omnes creaturæ dicuntur esse mortales. Cum ergo tripliciter sit ostensum, Deū omnino esse immortalem, & tripliciter declaratum, omnem creaturam esse mortalem: cū quaeritur, vtrum anima sit mortalis, vel immortalis, patet. quia loquendo de mortalitate, quæ est in omni creatura generaliter, anima est mortalis, non immortalis.

D V B. I. L A T E R A L I S.

*An anima intellectiua sit mortalis.
Conclusio est negatiua.*

Id ex superiori patet Resolutione.

Mortalitas specialis.

VLTERIVS fortè dubitaret aliquis vtrum loquendo de morte specialiter, quod pertinebat ad secundū modum mortalitatis: anima sit mortalis, vel immortalis. Dicendum q̄ si volumus loqui de mortalitate specialiter: prout aliqua creaturæ sunt mortales, quia possunt amittere suum substantiale esse: & aliqua immortales, quia non possunt hoc naturaliter perdere; Dicemus animam intellectiuam esse immortalem, quia nunq̄ potest perdere suum substantiale esse. Quòd si dicat, q̄ si Deus non creasset eam: haberet non esse. Et si Deus non conferuaret eam: tenderet in nō esse; Dici debet, quòd illud, quod solus Deus potest facere, & nullum agens naturale potest ad hoc pertingere; illud ex parte agentis non debet dici naturale, sed supernaturale. & si ex parte passivi posset dici naturale, hoc non erit simpliciter, quia non erat in potestate passivi tendere in non esse: nam veniet tempus, cum dicent montibus: Cadite super nos: & collibus: Cooperite nos. &

1402 23.

A quærent mortem, & non inuenient. Nec est dubitandum, q̄ Deus aliquando deserat creaturas suas, quæ per agens naturale nō possunt tendere in non esse, q̄ ex deserere Dei tendant in nō esse. quia, ut dicitur Sap. 9. Diligis omnia, quæ sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti. Propriè enim loquendo Deus nullam creaturam suam odit, sed irascitur contra creaturam suam. Et si inueniatur aliquando Deus odire creaturā, oportet q̄ ibi odire sumatur pro irasci. Nam secundū Philosophum in Rhet. Differentia est inter iram, & odium. quia ira satiatur, odium non satiatur. Ira (propriè loquendo) non exterminat, odium exterminat. quādo enim apparet irato, q̄ contrarius suus tantum passus sit, q̄ de eo sufficiens est facta vindicta, satiatur iratus, & non vult suū contrarium plus habere de malo. Deus ergo si aliquem odiret, & tantum faceret sibi de malo, quantum posset, adnihilaretur ille homo, & nihil esset de eo. Ideo non odit, sed est iratus, quia satiatur, & non annihilat. imo non solum non adnihilat, sed semper punit citra condignum, & non infert tantam pœnam, quantum peccator ex sua culpa promeruit. ergo anima rationalis, quia non posset deficere a suo substantiali esse, nisi adnihilaretur, cum non sit timendum, quòd aliqua do adnihilaretur, merito dici poterit immortalis. Possumus autem animam tripliciter cōsiderare. Primo ut comparatur ad Deum. Secundo ut cōparatur ad alia. Tertio ut comparatur ad suum actum, qui est intelligere.

C Propter primum sciendum, quòd si volumus probare animam immortalem: prout comparatur ad Deum: non oportet eam comparare ad Deum generaliter: secundum quem modū comparantur omnes creature, quia tunc omnes creature essent immortales. sed cōparabimus eam ad Deum specialiter: prout est facta ad imaginem, & similitudinem Dei. Nam ad imaginem Dei facta est secundum suas potentias, vel secundū suas vires non organicas, ut secundum memoriam, intelligentiam, & uoluntatem. Ad similitudinem autem Dei secundum Magistrum 16. dist. facta est dupliciter: videlicet secundum essentiam, quæ perficitur per potentias non organicas: vel quantum ad actus, & uirtutes, & alias perfectiones, quæ sunt in potentiis. Et ideo dicebatur supra, quòd uno modo imago est perfectio similitudinis, quod uerificatur, quando similitudo sumitur quātum ad essentiā, quæ perficitur per potentias, in quibus consistit imago. Alio modo, ut dicebatur, similitudo est perfectio imaginis, quod verum est, quando similitudo accipitur pro actibus & perfectionibus potentiarum.

Ex omnibus autem his tribus, videlicet ex similitudine Dei in anima, ut perficitur per imaginem eius, & ex ipsa imagine, & etiam tertio ex ipsa similitudine, ut est perfectio imaginis: probare possumus animam esse immortalem; Propter primum sciendum, q̄ Magister. 16. dist. loquens de anima: prout est similitudo Dei quantum ad essentiam, & naturam ait, quòd anima facta

Sap. 9.

Odiū Dei quomodo sit.

Ira, & odium quō differat ex Arist. 2. Rhet. c. 3 & 4. aliā differentiā vide infra d. 21 q. 1. art. 1. 3. & q. 2 art. 1.

Animæ ad Deum propria cōparatio.

Vide supra d. 11. q. 2. articulo. 2.

Animæ immortalitas ex tribus cōparatione ad Deū

facta est similis Deo, quia immortalē, & indissolubilē fecit eam Deus, Et ut sciamus quomodo loquitur de similitudine, subdit, quod similitudo pertinet ad naturam. Secūdo potest probati animam esse indissolubilem, & immortalem non solum ratione similitudinis, prout pertinet ad naturam, sed etiam ratione imaginis, quæ consistit in potentiis. Nam potentia, seu vires illæ, in quibus consistit imago: cuiusmodi sunt memoria: intelligentia, & voluntas: sunt non organicæ, & cum senium, & corruptio accidat potētijs, & virtutibus animæ solum propter organa, iuxta illud Philosophi: Si senex haberet oculum pueri: videret sicut & puer: consequens est, quod virtutes animæ non organicæ, nec possunt senescere, nec corrumpi. Ratione ergo potentiarum non organicarum, secundum quas facta est anima ad imaginem Dei: cum illæ potētiæ nec possint senescere, nec corrumpi, manifestè concluditur, quod anima sit immortalis, & quod non possit senescere, nec corrumpi.

Tertio potest ostendi hoc idem: prout similitudo consistit in actibus animæ, vel in perfectionibus potentiarum animæ. quæ similitudo non est accipienda secundum actum, vel secūdo alias perfectiones potentiarum: prout respiciunt alia à Deo: sed prout respiciunt ipsum Deū, qui est verè æternus, quem mente capiendō abstrahimur à mundo, & ab omni corruptione, iuxta illud August. 4. de Tri. c. 20. Nos, secundum quod mente aliquid æternum, quantum possumus capimus, non in hoc mundo sumus, & omnis iustorum spiritus etiam adhuc in carne viventium, in quantum diuina sapiunt, non sunt in hoc mundo. Nō enim possemus diuina sapere, nec mente aliquid æternum capere, nisi mens ipsa esset incorruptibilis, & immortalis. Viso quomodo anima est immortalis, ut comparatur ad Deum, loquendo de immortalitate, ut nos loquimur; Voluimus ostendere quomodo sit etiam immortalis, prout comparatur ad alia. Quod tripliciter fieri poterit. Primo, ut comparatur ad materiam, ex qua. Secūdo, ut comparatur ad materiam, in qua. Tertio, ut comparatur ad alias intellectuales substantias. Prima comparatio competit ei, ut est hoc aliquid. Secunda competit ei, ut est forma. Tertia competit ei, per respectum ad suum genus. Propter primum sciendum, quod ut supra probatur, anima est forma, & hoc aliquid. Dicebatur enim, quod hoc aliquid, quia potest habere per se esse. Omne enim tale, quod est sic hoc aliquid & potest per se esse: si potest corrumpi, hoc erit ratione materiæ, ex qua est. Cum ergo anima sit hoc modo immaterialis, & non habeat materiam, ex qua impossibile est eam esse corruptibilem, & mortale: dato tamen, quod anima haberet materiam partem sui: adhuc oporteret eam esse incorruptibilem quia non posset habere materiam partē sui, quod heret ex materia præiacente. quia hoc nunquam aliquid potuit. Unde & Aug. super Gen. Vidēs nō esse possibile animam fieri ex materia præiacente: nec posse poni aliquas rationes seminales, in qui

Abus potuisset fieri animā, ut saluaret omnia fuisset facta simul: posuit animā primi hominis fuisset factam ante corpus. Propter quod, quantum ad immortalitatem animæ: non est differentia interponentes animam esse immortalem, & dicentes eam constare ex materia, & forma. quia secundum utrosque est anima immortalis.

Secunda via ad ostendendum immortalitatem animæ sumitur: prout anima comparatur ad materiam, in qua. Nam id, quod dixerunt ponentes datores formarum de omnibus formis: ponit Philosophus in 16. de animalibus, de solo intellectu, id est de sola anima intellectiua. Dicebant enim ponentes datores formarum, quod agentia ista inferiora solum disponebant materiam ad susceptionem forme: postea intelligentia illa, quæ erat datrix formarum: hic inferius introducebat formam in materia disposita, prout requirebat illa dispositio. sed nulla necessitas est de aliis formis, quæ sunt perfectiones materiæ, ponere eas esse ab extrinseco, vel ab aliquo datore formarum: cum sufficiant agentia particularia cum adiutorio superiorum agentium ad hoc faciendum. De sola autem anima intellectiua, cum habeat operationem excellentem, suam naturam, quam oportet effici per uirtutem, non organicam: cuiusmodi est potentia intellectiua, quæ secundum Philosophum nullius partis corporis est actus: propter quod cogimur ponere, quod essentia, uel natura illa, cuiusmodi est natura animæ, in qua fundatur potentia illa non organica: non siteducta de potētia materiæ, sed sit, ut loquamur modo, quo loquitur Philosophus, ab extrinseco, non ab intelligentia aliqua, sed immediate à Deo. Quia ergo anima intellectiua non esteducta de potētia materiæ, vel de potentia corporis, cum non accipat esse per corpus, sed accipat esse in corpore. quod non corrumpat corrupto corpore, sed sit immortalis.

Tertia via ad ostendendum hoc idem, potest sumi, prout anima comparatur ad suum genus. Nam incorruptibilitas competit toti generi intelligibilium. Quicquid ergo est in illo genere, siue sit supremum, siue mediū, siue infimum oportet esse incorruptibile. Anima ergo nostra intellectiua, ex quo ponitur esse in genere intelligibilium, & intellectualium, licet teneat infimum gradum in illo genere, dicente Com. Intellectum nostrum tenere infimum gradum in genere intelligibilium, ex quo ponitur in illo genere, quemtuncque gradum ibi teneat, oportet ipsum esse incorruptibilem: & si intellectus noster possibilis est incorruptibilis, oportet naturam animæ, in qua fundatur ille intellectus, esse incorruptibilem.

Habito quomodo anima intellectiua est immortalis, prout comparatur ad Deum, cuius est imago, & similitudo, & prout comparatur ad alia; uolumus ostendere, quomodo est immortalis: prout comparatur ad suum actum intelligenti. In illo autem actu intelligendi est tria considerare: modum, quem habet ille actus: & obiectū, in quod tendit ille actus, & potentiam à qua egreditur ille actus. Sed ista tertia via, ut quæ actus intelligendi

Formarum datores.

Anima intellectiua cur noneducta de potētia materiæ

Auerr. 3. de aia co. 19.

Animæ immortalitas ex comparatione ad suum actum intelligenti.

Ar. 1. de aia co. 65.

Tomo 3. ep. 20.

Animæ immortalitas ex tribus in comparatione ad alia.

Vide supra d. 17. q. 2. artic. 3.

Idem supra d. 17. q. 2. artic. 1.

telligendi egreditur à potētia non organica, ideo oportet animam esse incorruptibilem, quia in ea fundatur potentia non organica, quæ non corrumpitur cum corpore. propter quod multo magis essentia, in qua fundatur illa potētia, non corrumpitur cum corpore, & erit immortalis, est iam tacta in superioribus vijs, ideo adducemus tertiam viam non ex parte potētiæ, à qua egreditur actus intelligendi, sed ex parte actus appetitiuæ, qui consequitur actum intelligendi.

Prima quidem via ex parte actus intelligendi sic patet: Nam modus intelligendi etiam noster, est abstrahere a corpore, & à materia. Anima ergo intellectiua, à qua egreditur actus intelligendi, qui est per abstractionem à materia sine conditionibus materiæ, est incorruptibilis, cum omnis corruptio, & omnis mortalitas accidat ratione materiæ. quare si anima habet actum per abstractionem ab his, quæ sunt causa corruptionis, cogimur ponere ipsam esse incorruptibilem.

Secunda via ad hoc idem sumitur non solum ex parte modi intelligendi, sed ex parte obiecti, in quo tendit actus intelligendi, quod est vniuersale, nam vniuersale est semper, & ubiq; . Si ergo intellectus tendit in vniuersale, & facit vniuersalitatem in rebus, cum vniuersalia de se sint incorruptibilia, quia sunt semper, & ubiq; , oportet animam, quæ per suum actum tendit in tale obiectum, quod est vniuersale, & facit vniuersalitatem in rebus, esse incorruptibilem. Dicimus enim vniuersalia esse super, & ubiq; non, quia vniuersalia sunt omnia in suis primis, vel in suis particularibus. Propter quod, destructis primis, impossibile est aliquod aliorum remanere. Tamen quia possunt vniuersalia intelligi, non intellectis primis, cum ratione primorum competat ei esse hic, & nunc. Intellectus ergo vniuersalibus sine primis intelliguntur abstracta ab hic, & nunc, & per eò sequens intelliguntur abstracta à loco, ratione cuius dicimus ea esse ubiq; & à tempore, ratione cuius ea dicimus esse semper. Propter quod, si vniuersalia, secundum quod huiusmodi, non subiacent tempori, nec determinatur ad locum: anima, quæ per actum intelligendi tendit in vniuersale, secundum se non subiacet ipsi tempori, qui fundatur in motu primi mobilis: & si subiacet ei, hoc est ratione corporis. nec de se determinatur ad locum, nisi ratione corporis. Vnde secundum Boe. in De hebdomadibus: Cōis animi conceptio est apud doctos, vel sapientes, incorporalia in loco non esse. sed, quod de se non subiacet tempori, nec determinatur ad locum, est incorruptibile, ergo &c.

Tertia via ad hoc idem sumitur ex actu appetitiuæ, qui consequitur actum intelligendi. Nam semper ad omnem actum cognoscendi sequitur aliquis appetitus, vel aliquis actus appetitiuæ: vt ad actum cognoscendi sensitium, sequitur actus appetitus sensitiuus: ad actum cognoscendi intellectiuum, sequitur actus appetitus intellectiuus. Cū ergo ex appetitu intellectiuo habeamus omnes hoc desiderium naturaliter insertum; quia qui-

A bet naturaliter desiderat esse immortalis, quia nihil ociofum in natura: & quia naturale est id, quod consequitur omnes, vel est insertum omnibus: oportet animam esse immortalē, ex ea parte, qua habet tale desideriu, ex uirtute non corporea, nec organica, id non ex corpore, sed ex natura sua, per quam habet tale desideriu, dī esse immortalis. Propter quod non est anima mortalis propter corpus. Et si aliquando corpora nostra erunt immortalia, hoc erit propter animā. Habemus. n. thesaurū immortalitatis ex natura aiæ in vase fictili, & corruptibili, quia tale uas, & tale corpus corruptibile perficitur ab anima immortalis.

Corpis in mortalitate vnde est

RESP. AD ARG. ART. I.

B **D** PRIMVM dicendum, quod Philosophus loquitur ibi de intellectu passiuo, per quem possumus intelligere organum phantasticum, quod deseruit animæ intellectiue. Vel si volumus hoc intelligere de ipso intellectu: referemus non ad potentiam intellectiuam, sed ad actum intelligendi qui quando stat in corpore, potest totaliter impediri, & totaliter tolli, corrupto quodam interiori. i. organo phantastico. Vnde videmus aliquos esse amentes, & totaliter perdidisse rationis usum, quod ex sola corruptione phantasiæ potest contingere.

Intellectu quia corruptibilis

Amētia vnde de.

Ad secundum dicendum, quod anima non fenescit secundum suam naturam. Tamen quantum ad actum intelligendi, & quantum ad usum rationis, sic potest impediri, & tolli totaliter huiusmodi usus ex corruptione organorum corporalium, sicut potest determinari ex determinatione talium organorum. Propter quod post quinquaginta annos anima hebetatur in cognitione etiā intellectiua, non propter se, sed propter hebetationem organorum corporalium deseruientium tali cognitioni.

Animæ sit actus quod intelligend

C Ad tertium dicendum, quod animæ, & corporis est vnum esse, sed illud esse non habet anima per corpus, nec ex corpore, sed ex Deo. tamen illud esse habet corpus per animam, & cōicatur corpori per animam, vt etiam destructo corpore remaneat illud esse animæ: vt propter corruptionem corporis non corrumpatur anima.

Animæ et à Deo.

D Ad quartum dicendum, quod corruptibile, vt est differentia omnium corruptibilium; possumus aliquo modo saluare, quod æqualiter participatur ab omnibus corruptibilibus. Nam generatio, & corruptio non est, nisi compositorum. Nam secundum Philosophum non fit nec generatur per se, nisi compositum. Si autem aliquid remaneat de illo composito, quia remanet materia: vel si remanet inde forma noneducta de potentia materiæ, sufficit (loquendo per se) quod ipsum compositum corrumpatur: ad hoc, quod omnia corruptibilia hanc differentiam, quod est corruptibile, secundum vnum aliquem modum, & quodammodo æqualiter participant: cum omnia composita corruptibilia, quasi vniuniformiter corrumpantur,

7. Meta. 2 T. c. 16. 32

Vniuersalia quomodo sunt semper, & ubique.

Arist. C. de substantia.

Anima secundum se, nec tempori subiacet, nec loco determinatur

Hominū , & iumento rum interi tus, quomo vnaus.

patur: vt quia hñt contrarium, vel sunt compo- sita ex contrarijs. Et per hoc patet solutio ad illud verbū: Vnus est interitus hominū, & iumentorū. qa quantū ad ipsa cōposita sic corrūpit homo, vt est qd compositū: sicut corrūpit iumentū. Nā pri- mō, & p se corrūpit ratione corporis, qd est com- positū ex contrarijs, sicut est corpus iumēti. Si au- tē post corruptionē corporis humani remaneat aia, & non post corruptionem iumentū, nihil ad propositum. Ecclesiastes tamen ibi non loquitur secundum sententiam propriam, sed secundum locutionem aliorum hominum hoc dicentium.

Ad quintū dicendum, qd res sicut incipiunt, sic desinunt, quæ ergo non pnt incipere nisi p agēs, diuinum, non pnt desinere esse, nisi p tale agens, quod supra concessimus, qd secundum quandam generalē comparationē ad Deū oēs creaturæ sūt mortales, sed solus Deus est immortalis, fm quē modum omnia creata sicut a uersione incipiunt, sic uersioni subiecta sunt, sed, vt dicebatur, nun- quam timendum est, quod quicquid potest habe- re per se esse, quantuncunq; ex nihilo factum, sic, quod aliquando in nihilum redigetur.

Ad sextum dicendū, qd cū Philosophus posue- rit mundum æternū, oportet fm eū in oibus per- petuis non differre esse, & posse. qa statim cū po- tuerunt esse, fuerunt. Nā in eis potētia essendi nō præcessit actū, & quia ab æterno fm Philosophū fuit mundus, & quæcunq; perpetua sunt in mun- do, non prius perpetua potuerunt esse, q̄ fuerūt. Sed nos, qui fm fidem catholicā, & verius ponim- us mūdū incepisse fm beneplacitū Creatoris, & nihil creatū ponimus coæternū Deo, prius fue- rūt oia creata in potētia Creatoris, & in rōnibus illis æternis, & postea, prout ab æterno Deus dis- posuit, fuerunt producta in tpe. Vel possumus di- cere illud intelligēdū esse de ppetuis, vel æternis p se productis, cuiusmodi sunt Angeli, q̄ statim ab initio mūdi fuerūt creati: Non aut intelligēdū est de ppetuis, & de coæternis productis ab alio, & fm dispositionē alterius, cuiusmodi sūt aīę hu- manę, quæ non ab initio productæ sunt, sed quo- tidie in corporibus dispositis infunduntur.

In perpe- tuis nō dif- fert esse à posse, quo- modo intel- ligatur. Id etiam opti- mē declara- tum vide pag. 28. col. 2. a. & vide ibi scholiū.

ART. II.

An Anima humana, Angelis me- diantibus, à Deo sit producta.

Conclusio est negatiua.

D. Tho. 1. p. q. 65. art. 3. Et 2. sent. d. 1. q. 1. art. 3. Et d. 17. q. 2. art. 2. Item opusc. 15. cap. 9. & 10.

ECVNDQ̄ quærit de aia, quātū ad originē p comparationē ad Angelos, vtrum sit producta à Deo, mediantibus Angelis.

Et vñ, qd sicut est ordo in cor- porib⁹, ita & multò magis ī spi- ritibus, sed corpora inferiora frūt p superiora, vt Homo generat hominē, & Sol, ergo multò magis spiritus inferiores, vt animæ humanæ, fiunt per spiritus superiores, vt per Angelos.

2. Physi. 26.

A Præterea sicut res exeunt à Deo tanquā à prin- cipio effectiuo, ita ordinantur in Deum tāq iam in cām finalem. Cum ergo animæ humanæ ordi- nentur, & reducuntur in Deum tanquam in finē per Angelos gubernantes mūdum, & custodien- tes homines, & eorum animas; ergo & aīę exie- runt à Deo, & exeunt ab ipso tanq iam à princi- pio effectiuo, mediantibus Angelis.

Præterea vult Auct⁹ de cauius in propositione 5. quod intelligentiæ superiores imprim. ant for- mas secundas stantes, quæ non defrauntur, sed huiusmodi sunt animæ humanæ, ergo, &c.

Præterea in Commento tertie ppositionis de causis, vult, qd operatio intelligibilis, p quā aīa ip- sa scit res, est per virt. itē intelligentiæ. sed aīa scit res per potētiā intellectuā, ergo talem potētiā sortita est anima ab intelligentiā. Sed ab illo eodē agēte, a quo aīa sortita est itelligētiā potētiā,orti- ta est et essentiā, ī qua fundat illa potētia, ergo ip- sã essentiā hēt aīa ab Angelis, vel ab itelligētij.

Præterea causa infinita non potest procedere, fm Philosophū, effect⁹ is finitus immediatē. Ani- ma ergo, quæ est, quid finitū, non procedit à Deo immediatē. erit ergo hoc, mediantibus Angelis.

IN CONTRAR. VM est August. ix. super Gen. negans Angelos esse creatores. sed cum anima non habeat esse à Deo, nisi per creationem, ergo non est à Deo mediantibus Angelis.

Tomo. 3.

Præterea Gen. j. dī. qd fecit Deus hominem de limo terræ, & spirauit in faciem eius spiraculū vi- tæ, ergo Deus per se ipsum non p Angelos infun- dit illi corpori formato spiraculū vitæ. aī. animam.

Gen. 1.

R E S O L V T I O.

Anima ab Angelo creata non fuit. Angelus enim creator esse non potest, ratione suæ finitatis, quæ non potest esse causa immediata: nec cooperari creationi, vt creari dicitur incipiens esse in se ip- so: secus verò, vt in alio esse incipiens. Id quod infra rationes demonstrabunt.

RESPONDEO dicendum, qd non solū respec- tu animæ, sed etiam respect⁹ i cuiuscunq; rei, Angeli, nec aliquæ creaturæ possunt dici creato- res. Quod triplici via possumus declarare.

Creatura nulla potest creare.

Vt prima via sumat: Quia virtus, p quā agit im- mediatē qlibet creatura, est accidēs. Propter qd oportet, qd illud, qd primò, & immediatē pducit creaturā, sit aliqd accēs. sed accēs sp p̄supponit subm, in quo recipiat. ergo nulla creatura potest aliqd agere nisi p̄supposita mā, vel subo, ī quo re- cipiat eius actio. cū ergo creare sit agere nullo p- supposito, & actio creaturæ sp fiat aliquo p̄suppo- sito, qa cū immediatē ab ea n̄ possit pcedere nisi ac- cēs, qd sine p̄suppōne subī fieri non pōt, n̄s ē, qd creatio repugnet actioni cuiuslibet creaturæ. Qd aut virtus creaturæ, p quā immediatē agit, sp sit ac- cēs, patet p Cō. in vij. Met. nolētē, qd actio possit immediatē p̄gredi à forma subali. Si ergo forma subalis n̄ p̄t immediatē eē rō vel immediatū p̄cipiū agēdi, oportet, qd aliqd accidēs sit imediata hī rō, vel immediatū hī p̄cipiū. Idē ē Cō. vult ī eodē vij. qd ī igne nulla sit virtus actiua nisi calor. nihil ergo pōt gnare ignis, nisi calefaciendo. & li ignis Aegid. super ij. Scent. K gc-

Virus, per quā imme- dia ē agit creatura, ē accidēs. Aucr Com men. 31.

Et 1. Met. Com. 11.

generat ignē mām illā, ex qua generat ignē, prius inducit calorē, quā generet inde ignem. pp qđ generatio, per quā inducitur forma sub̄balis; oportet, qđ sit terminus alterationis. & iste est modus oīum creaturarum: ut sicut agunt immediatē p virtutē, quę est accidens, ita immediatē & primo potētia transmūtē ad aliquod accidens, & ex illa transmutatione ad accidens inducat substantialem formam. Quōd si uolumus extendere ad substantias spirituales, siue ad Angelos; Dicemus, ut patuit supra, qđ materia non obedit Angelis quantum ad transmutationem ad formā. Prius ergo, quā possint facere introductionem alicuius substantialis formę, transmūtābunt secundum motum localem, qui est quoddam accidens ad corpora supercoelestia, per quorum motum poterunt hic inferius causare substantiales formas, uel hic inferius primo per motū localem, qui est quoddam accidens, coniūgent actiua passiuas, ex quorum coniūctione poterit fieri transmutatio ad substantiales formas. ut ergo sit ad vnū dicere, nulla creatura potest immediatē transmutare ad substantialem formam, sed solum ad accidentalem, uel ad aliquod accidens, quod ea semper requirat, & præsupponat subiectum, in quo recipietur, nulla creatura poterit creare, uel poterit facere aliquid ex nihilo, uel ex nullo præsupposito, quod propriē uocamus creare.

Creatura
nulla pōt
esse causa
immediata
quo ad esse
rei, sed tan
tū quō ad
fieri.

Secunda uia ad hoc idem potest sumi ex eo, qđ nulla creatura potest esse immediata causa effectiua ipsius esse, sed ipsius fieri. Nam, ut supra habitum est, qđ primo & immediatē agens creatum potest inducere in materiam, uel in passum, non est substantia, sed accidens. Eo ergo modo agēs creatum potest esse causa alicuius rei, uel alicuius substantiæ, secundum quod accidens potest præcedere substantiam. sed hoc non est quantum ad esse, sed quantum ad fieri. Propter quod agentia creata non dicuntur esse causę substantiæ, quantum ad esse, sed quantum ad fieri. Quod sic patet: Nam si consideremus aliquod agens creatum, ut puta ignem; dicemus cum Commen. qđ in igne non est aliqua uirtus actiua, nisi calor in igne. ergo possumus quatuor considerare, uidelicet calorem, raritatem, tumefactionē, & eius formam substantialem. Ignis ergo calefacit primò: secundò calefaciendo rarefacit: tertio rarefaciēdo adgenerat in passu maiorem occupationem loci, uel maiorem tumefactionem, ut loquamur cum Philosopho in de generatione, qđ si aliquid videatur crescere sine additione alterius corporis, non est augmentatum, sed maior tumor generatus est.

1. de Gen.

Post omnia autem hæc, postquam ignis calefecit, rarefecit, & tumefecit materiā, ultimo generat ignem, & inducit formam substantialem suā in materia. Quę quatuor sic se habent ad inuicē. Nam illa tria secundum esse incompletum præcedunt formam substantialem in materia, sed secundum esse completum sequuntur. Ignis enim semper calefacit materiam magis, & inagis: & semper calor incompletus præcedit formam substantialem ignis, sed quando materia est ita cale-

A facta, qđ non potest ibi plus stare forma aeris, ut si de aere fiet ignis, uel alterius rei, si hoc fiat de re aliqua, in eodem instanti erunt illa tria: calor re completus, inductio formę ignis, & expoliatione formę aeris. sed licet in eodem instanti inducatur in materia forma ignis, & calor completus cum origine, & casualitate, forma ignis præcedit calorem completum, ita, qđ in fieri accidens præcedit formam substantialem, quia prius in materia est calor incompletus, quā ignis fiat. Sed quantum ad esse forma substantialis præcedit accidens, quia prius est forma ignis in materia, qđ sit ibi calor completus. Propter quod id, quod Commen. dicit in de substantia orbis, qđ dimēiones indeterminatę præcedunt formam substantialem in materia, sed terminatę sequuntur, veritatem habet de alijs accidentibus, quia calor incompletus, & per consequens indeterminatus præcedit formam substantialem in materia, sed terminatus, & completus sequitur. Et quod dictū est de calore, veritatem habet de rarefactione, & de tumefactione. quia si de aere fiat ignis, semper rarefit, & tumescit materia aeris. sed quando est tantū rarefacta, uel tumefacta, qđ non potest ibi plus stare forma aeris, inducitur ibi forma ignis. Rarefactio ergo illa, & tumefactio dum sunt in fieri, & dum habent esse incompletum, præcedūt formam substantialem ignis. sed quando sunt in facto esse, & habent esse completum, sequuntur substantialem formam.

C Aduertendum autē, qđ possumus aliter loq. de rarefactione, & tumefactione, quia materia quādiu rarefit, uel tumescit, semper crescit quātū ad locum, & semper habet maiores dimēiones implentes maiorem locum: quę dimēiones dicuntur indeterminatę, quādiu sunt in fieri, sed dicuntur terminatę quādiu sunt in facto esse, & ibi inducitur substantialis forma, ut ex hoc verificetur uerbum Commen. qđ dimēiones indeterminatę præcedunt, sed terminatę sequuntur substantialem formam.

D Reuertamur ergo ad propositū, & dicamus, qđ cum agens creatum prius inducat accidens, qđ substantialem formā, hoc modo tale agēs hēbit rationem causę, put accidēs mediāte, quo agit, p̄t præcedere substantialem formā. Cū ergo hoc ut quātū ad fieri, & quātū ad transmutari. Non autē quātū ad eē, consequēs est, qđ agentia creata sunt causę quātū ad fieri, & transmutari. Non autē directē quātū ad esse, uel si p̄nt aliquo modo dici cā quātū ad esse, hoc erit mediāte fieri, & transmutari. Agēs ergo creatū prius transmutat, qđ det esse, qđ est totū contrariū Creatori, qđ creans prius dat rei creatę, qđ sit, & postea, qđ transmutari possit, quia quod non est, transmutari non potest. Oportet, n. aliquo modo esse, uel in potētia, uel in actu quod p̄t esse transmutationis subiectū. Ipsum autē nihil, qđ nullo modo est, de quo propriē loquēdo, d̄r eē creatio, nulli transmutationi p̄t eē subiectū.

Tertia uia ad hoc idem sumitur ex ipso tāgere. Nam sicut prima uia sumebatur ex ipso accidente, quia agens creatum prius inducit accidens, quā substantiam; Ideo in agendo indi-

imensio-
nes intermi-
natę quō
formā sub-
stantialem
præcedunt,
& termina-
tę sequun-
tur. & 1.
Phyl. com.
63.

Agens crea-
tum prius
transmutat,
quam det
esse. Deus
uero est cō-
uerso.

get aliquo præsupposito, in quo recipiatur accidens. & sicut secunda via sumebatur, quia agens creatum prius transmutet, quam det esse. Ideo agendo indiget aliquo præsupposito, in quo recipiatur illa transmutatio. sic tertia via sumetur ex ipso tangere, quia quodlibet agens creatum prius intelligitur tangere, quam agere. Vnde & Philosophus in de generatione volens determinare de agere, & pati, determinat etiam de tactu, quia omnia agentia, & patientia esse appproximata, & omne se tangere, uel mediata, uel immediata. Nam sufficit ignem tangere aerem, & ipsum calefacere, ut per aerem calefactum calefaciat manum. In omnibus ergo agentibus naturalibus, secundum Philosophum, quod non tangit non agit. Quod si uolumus ad Angelos hoc extendere, veritatem habet etiam in eis. quia oportet Angelos applicare uirtutes suas ad hæc corporalia, ut ex hoc intelligatur ibi esse quidam tactus ad hoc, ut possit ea mouere. Omne ergo agens creatum prius tangit, postea agit, & quia non potest tangere, nisi præsupponatur aliquid, quod tangatur, non potest aliquid facere de nihilo, nec potest aliquid agere ex nullo præsupposito, quod est proprium ipsius creationis. Quia hoc est creare, agere nullo præsupposito, uel quod idem est ex nihilo aliquid facere. Sicut ergo agens creatum prius tangit, postea agit, ut ex hoc nihil causare possit, sic Deus cum aliquid creat, est ibi econuerso, quia prius agit, & postea tangit. & si non est ibi prius, & posterius duratione, est tamen ibi prius, & posterius origine. quia prius intelligitur rem aliquam creare, & ex hoc agere, quam intelligatur eam tangere, cum ipsum nihil nulli tactui possit esse subiectum.

Creatura sine tactu non agit.

1 de gen. t. c. 44.

Angelorum quidam tactus in agendo.

Creare quod sit.

* Res sicut se habet ad esse, ita ad agere. Hæc propositio frequens est apud Doctorem, & forsitan elicitur ex 2. Met. t. c. 2. Res sicut se habet ad esse, ita ad agere. Agere, n. est formæ, per quam res, esse inesse.

Creaturae omnis finita uirtus.

A qui uellet plures tales alias rationes inuenire, sed ista sufficiant.

D V B. I. L A T E R A L I S.

An Angeli Deo cooperari possint, non in mera creatione, sed in naturali tantum productione. Conclusio est affirmatiua.

Th. Arg. d. 19. q. 1. art. 3. Et uide pro hac materia Tabulam d. 1. p. 1. q. 2. art. 3.

L T E R I V S fortè dubitaret aliquis, quod Aug. 9. super Gen. loquens de hac materia, uideatur uelle, quod Angeli non sunt creatores, sed possunt aliquid cooperari Deo in creatione. Vnde ait, quod nonnulla est Angelorum opera, cum aliquid creatur, sed non ideo creatores sunt. Si ergo nonnulla est Angelorum opera, uel Angelorum opus, cum aliquid creatur, sed non ex hoc debent dici creatores, consequens est, secundum ista uerba, quod Angeli non sint creatores rerum, sed cooperantur Deo in creatione rerum. Merito ergo dubitatur, quomodo possit hoc esse.

Plato in Timæo. Et Aug. 10. mo 3.

B Dicendum, quod in qualibet productione alicuius substantiæ, est aliquis modus creationis, non quælibet substantia, uel quælibet substantialis forma fiat de nihilo, cum quælibet talis forma in istis rebus corruptibilibus educatur de potentia materiæ, præter solam formam habentem uirtutem, quæ non est organica, nec est perfectio corporis, cuiusmodi est potentia, uel uirtus intellectiua, quæ non esteducta de potentia materiæ, uel de potentia corporis. Propter quod oportet eam fundari in natura, uel in essentia noneducta de potentia materiæ, nec de potentia corporis. & quia huiusmodi est sola anima intellectiua, sola illa est ab extra noneducta de potentia corporis. Sed licet illæ formæ substantiales non fiant ex nihilo, sed educantur de potentia materiæ; tamen earum productio potissimè debet attribui Deo. Nam cum forma substantialis præcedat omne accidens, licet de qualibet re dici possit, & operatio naturæ esset extincta, si Deus in suam operationem subtraheret, ut supra dictum fuit per Aug. Tamè potissimè ueritatè habet de productione substantiæ, uel formæ substantialis quâcumque;eductæ de potentia materiæ, quia agentia creata non possunt aliquam formam substantialem inducere nisi transmutando, & inducendo formam accidentalem, ut hoc modo forma substantialis dicatur educi de potentia materiæ, quæ inducitur per transmutationem agentis naturalis.

Creationis modus aliquis in productione cuiuscumque rei.

Formæ omnes educuntur de potentia materiæ, anima intellectiua excepta.

Possit autem ad hoc idem quarta ratio assignari ex parte ipsius esse. quia res sicut se habet ad esse, sic se habet ad agere. Quæcumque ergo res non est ipsum esse, sed de necessitate præsupponit aliquid, in quo recipiatur ipsum esse suum, sicut suum esse de necessitate est in aliquo receptum, sic & suum agere de necessitate erit in aliquo receptum, ut ex hoc non possit creare, nec facere aliquid ex nihilo, sed semper ageret, & faceret aliquo præsupposito. Sed cum solus Deus sit ipsum esse, & non indigeat aliquo alio, in quo recipiatur suum esse, solus ipse poterit creare, uel solus poterit facere ex nihilo. aliquid, & solus poterit agere nullo præsupposito. Possit autem & quinta uia ad hoc adduci ex parte uirtutis, quia nullum agens creatum est sua uirtus, sed semper habet uirtutem receptam in alio, ut in sua natura uel in sua substantia. & quia omne, quod recipitur in aliquo, oportet, quod limitetur, & finiatur secundum modum rei recipientis, nullum agens creatum habet uirtutem infinitam, cum non sit sua uirtus, sed habet uirtutem receptam in aliquo, & quia nihil, & aliquid distant in infinitum, non poterit fieri ex nihilo aliquid, quod proprie est creare, nisi per uirtutem infinitam, quæ non potest competere alicui creaturæ. Possit autem &

C Dicendum, quod in qualibet productione alicuius substantiæ, est aliquis modus creationis, non quælibet substantia, uel quælibet substantialis forma fiat de nihilo, cum quælibet talis forma in istis rebus corruptibilibus educatur de potentia materiæ, præter solam formam habentem uirtutem, quæ non est organica, nec est perfectio corporis, cuiusmodi est potentia, uel uirtus intellectiua, quæ non esteducta de potentia materiæ, uel de potentia corporis. Propter quod oportet eam fundari in natura, uel in essentia noneducta de potentia materiæ, nec de potentia corporis. & quia huiusmodi est sola anima intellectiua, sola illa est ab extra noneducta de potentia corporis. Sed licet illæ formæ substantiales non fiant ex nihilo, sed educantur de potentia materiæ; tamen earum productio potissimè debet attribui Deo. Nam cum forma substantialis præcedat omne accidens, licet de qualibet re dici possit, & operatio naturæ esset extincta, si Deus in suam operationem subtraheret, ut supra dictum fuit per Aug. Tamè potissimè ueritatè habet de productione substantiæ, uel formæ substantialis quâcumque;eductæ de potentia materiæ, quia agentia creata non possunt aliquam formam substantialem inducere nisi transmutando, & inducendo formam accidentalem, ut hoc modo forma substantialis dicatur educi de potentia materiæ, quæ inducitur per transmutationem agentis naturalis. Nā secundum Commē. in 12. com. 8. Si sine transmutatione fieret forma, fieret ex nihilo. Agens ergo creatum dicitur plātare, uel rigare, sed non dicitur incrementum dare, iuxta illud 1. Cor. 3. Neque qui plātatur est aliquid, neque qui rigatur, sed qui incrementum dat, Deus. ut plātare, & rigare referantur ad ipsas transmutationes, uel ad ipsas inductiones accidentium. Incrementum autem dare referatur ad ipsam formam substantialem, ut dicatur, quod nec qui plātatur est aliquid, id est, qui transmutatur: nec qui rigatur, id est, qui Aegid. super 1j. Sent. K 2 causat

Educi de potentia materiæ ait Arist. 2. de gener. animal. c. 3. animam sensibilem & vegetabilem. Nulla actio nec possit exerceri sine materia. Animam uero intellectiuam deforis aduenit quæ potest aliquam

ationem exercere sine materia intelligere, & velle. id non dependet ab hoie anima rōna his nisi quantum ad dispositionem materię & nō ē forma naturalis primū vim suam, sed vt actus corporis. Idem supra d. 16. q. 1. artic. 1.

causat accidens: sed qui incrementum dat Deus, id est qui causat substantiam. non, quod agentia non possint causare substantiam, & inducere substantialem formam, sed hoc faciunt inducendo formam accidentalem, & mediante accidente. Deus autem immediatè operatur ad productionem cuiuslibet substantiæ, & ad inductionē cuiuslibet substantialis formæ, & non solum hoc facit, sed etiam assisit cuilibet operi creaturæ, vt inducat accidens, & vt mediante accidente faciat ad productionem substantiæ. Per quod patet, quod nullam substantiam immediatè producit aliqua creatura, sed hoc facit producendo accidens, & mediante aliquo accidente.

Datores ergo formarum asserentes à longè hoc videntes dixerunt, Ista corporalia hic inferius disponere materiam inducendo in ea aliquod accidens, & postea datores formarum, vel dator formarum inducebat sibi substantialem formam. Pro tãto veritatem habere potest, quia agentia naturalia non nisi mediante accidente inducunt substantialem formam. Sed verè agentia naturalia sunt causæ substantiæ, & inducunt substantialem formam, sed semper mediantibus accidentibus. & si illi, qui hoc agit immediatè, vellemus attribuere, attribueremus soli Deo. Eo enim ipso, quod agentia creata accidentia propria huic formæ inducunt in materia, quia materia est talis conditionis, quod ea sufficienter disposita per accidentia propria tali formæ substantiali educatur de potentia eius illa forma substantialis. Ideo agentia creata disponendo materiam per accidentia propria ad aliquam substantialem formam dicuntur de potentia materiæ educere illam formam. Ideo Deus dicitur specialiter incrementum dare, vt incrementum attribuat formæ substantiali, quia operatio diuina attingit immediatè formam substantialemeductā de potentia materiæ, quā agentia naturalia, vel quæcunque agentia creata non immediatè attingunt, vel non immediatè inducunt, sed mediantibus accidentibus, hoc faciunt.

Cooperantur ergo Angeli Deo in creatione, non in his, quæ fiunt ex nihilo, sed in his, quæ educuntur de potentia materiæ. Quia aliquid cooperari possunt ad id, quod est proprium solius Dei. quod est dare incrementum, & attingere immediatè ipsam substantialem formam. Et si bene consideretur mens Augustini ix. super Gene. patet, quod ipse loquitur de creatione, prout alia agentia possunt plantare, & rigare. sed solus Deus potest incrementum dare, id est rem immediatè formare, & formam substantialem immediatè attingere. Dicit enim Augustinus in loço præassignato. quod non Creatores sunt Angeli, sicut nec Agricola Creatores segetum, aut arborum. Dicimus, quod constat, quod segetes, & arbores, ad quas cooperantur Agricola, non per creationem fiunt, sed de potentia materiæ educuntur. Idem enim ibidem subdit, quod non qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Et subdit, quod ad hoc incrementum pertinet etiam in corpore humano,

A quod offe dempto, locus carnis suppletus est, illo, scilicet opere Dei, qui naturas substituit, vt sint, quo ipsos quoque Angelos creauit. Igitur si bene aduertimus, Augustinus in his verbis de triplici opere diuino mentionem fecit. Nam Deus operatur in omni opere naturæ, non autem econuerso.

Potest ergo dici triplex opus diuinum.

Primò id, quod operatur in his, quæ fiunt secundum conditionem naturæ, vt segetes, & arbores.

Secundò id, quod operatur Deus in his, quæ fiunt secundum beneplacitum eius, vt in productione Eux suppleuit carnem pro offe, & de offe cum aliqua carne formauit Euam.

B Tertiò tangit res factas à Deo per meram creationem, vt naturas Angelorum. In his ergo, quæ fiunt à Deo per meram creationem, si fiant, vt res per se existentes, nullo modo possunt cooperari Angeli, vel alia agentia naturalia a natura: sed in his, quæ fiunt secundum conditionem naturæ, vt segetes, & arbores, vel etiam alia naturaliter producta, possunt cooperari Angeli. quia possunt ad hos cooperari homines, vt Agricola, vel etiam alij homines. In alijs operibus naturæ possunt coniungere actiua passiuus, vt sint coadiutores Dei ad illa, quæ inde naturaliter producuntur. In his etiam, quæ fiunt secundum beneplacitum Dei, possunt cooperari Angeli. Nam si de costa fuit formata Eua, potuerunt Angeli ad hoc cooperari, vt illam costam de suo loco amouerent. quia corporalia ad nutum Angelorum obediunt quantum ad motum localem.

C Dicemus ergo, quod non solum in his, quæ ex mera productione producuntur, & in his quæ fiunt secundum beneplacitum Creatoris. habet propriam operationem solus Deus, quod claro clariùs patet: sed etiam in his, quæ fiunt secundum conditionem naturæ, habet aliquam propriam operationem solus Deus. Nam in quibus certum est operari naturam, vel naturale agens, id, quod operatur agens naturale, vel, quod possunt ibi operari alia agentia, vt puta Angeli, dicitur plantatio, vel rigatio. sed id, quod operatur ibi Deus, vocabitur, incrementum, quod referri potest ad operationem diuinam, prout in talibus productionibus immediatè attingit substantialem formam, quod

D alia agentia non possunt, sed attingunt productionem substantialis formæ producendo accidentia, & mediantibus accidentibus attingunt, vel inducunt substantialem formam, vt est perhabita declaratum.

Dei opus triplex.

Deus solus immediatè attingit formam substantialem

Angeli quō cooperatores.

Tomo 3.

D V B. II. L A T E R A L I S.

An Agentia naturalia, forma accidentali media, non aliter, formam substantialem inducere possint. Conclusio est affirmatiua.

Et tribus declaratur modis.

V L T E R I V S fortè dubitaret aliquis, quomodo ista agentia naturalia inducunt formam substantialem, mediante forma accidentali.

Dicendum autem in omni actione esset tria consideranda. Agens, quod agit: Materia, in qua agit: & quod est aptum natu' produci per actionem illam in productione ergo formæ ista tria sunt consideranda.

Et secundum hæc tria possumus triplici via declarare, quod agens naturale, vel quodcunque agens creatum non potest facere ad productionem alicuius substantialis formæ, nisi mediante aliquo accidente, vel aliquibus accidentibus.

Vt sit prima via ex parte ipsorum agentium, & hæc est satis tacta superius. Nam cum quodlibet agens creatum agat per virtutem, quæ est accidens, & non agat immediate per suam substantiam, cum hoc sit naturale, quod agens assimilet sibi passum: & cum hoc sit præter naturam, quod per aliquod accidens immediate producat substantiam. Ergo a virtute, quæ est accidens, immediate causabitur aliquod accidens, & mediante illo accidente poterit causari substantia, vel substantialis forma. quod esse non potest, quod hoc agat, vt principale agens, sed hoc agit in virtute formæ substantialis, cuius illud accidens est organum. Sicut enim dolabra, vel aliquid aliud organum artis carpentariæ inducit formam artis in virtute illius artis, cuius est organum, sic accidens alicuius, vt puta calor ignis, in virtute formæ substantialis ignis inducet in materiam formam ignis. Et inde est, quod ignis non solum generatur ab igne, sed a motu. Nam quicquid est calidum, est calidum per naturam ignis, loquendo de his, quæ sunt calida formaliter. Quia super cælestia non sunt calida formaliter, sed effectiue. & loquendo de rebus mixtis, quia fortè elementorū, vnum habet qualitatem alterius, non participando ipsum, sed ex qualitate, quæ sibi principaliter debetur. Quia vt supra diximus per Philosophum in de generatione: Vni elemento non debetur nisi vna qualitas principaliter, vt ignis principaliter est calidus: si autem est succus, hoc est ex consequenti. & licet siccitas debeat terræ principaliter, vt patuit per Philosophum in de generatione, & patet ex Scriptura sacra, quæ terram vocat aridam, quod principaliter competit sibi, quod sit

Agens, Materia, & Produciibile in omni actione.

Ignis non solum ab igne generatur, sed et a motu. Cælum est calidum effectiue, non formaliter.

lib. 2. t. c. 23.

A arida; & ex consequenti, quod sit frigida. Propter illam ergo ariditatem, & siccitatem, quam habet ignis, non oportet, quod ei competat participatione terræ, sed ex qualitate, quæ competit ei principaliter: vt ex caliditate. & quia cum tanta caliditate non potest stare humiditas; ideo oportet ignem esse siccum. sic & humiditas, quæ competit aquæ, ex consequenti non oportet, quod competat ex participatione aeris, sed potest ei competere ex frigiditate, quia cum tanta frigiditate naturali non potest stare siccitas naturalis.

B Attamen etiam in ipsis elementis possumus saluare, quod participant se inuicem, quando aliquod eorum ultra, vel contra naturam suam participat qualitatem competentem principaliter alteri elemento. vt si aer contra naturam suam calefiat, hoc erit participando naturam ignis, & per hoc disponetur, vt fiat ignis. & si aqua contra naturam suam calefiat, hoc erit participando naturam ignis, & ex hoc disponetur, vel, vt fiat ignis, vel, vt resoluatur in aerem, quod est similius igni, quam aliud elementum. Sed de ipsis mixtis nulli est dubium, quod caliditatem non habent, nisi participando naturam ignis, vt calor in eis sit instrumentum naturæ ignis, qui calor in tantum ignire potest, vt generetur inde ignis: & sit instrumentum naturæ ignis. Ideo ex veloci motu, vel ex veloci confricatione aliquorum lignorum, quæ de facili igniuntur, cuiusmodi sunt ferulæ, visum est inde generari ignem. Sic etiam ex percussione durorum generatur calor ita incensus, vt ibi fiat ignis. Propter quod dicitur de ossibus leonis, quod tanta est ibi durities, quod si percutiantur ad inuicem, generatur inde ignis. sic etiam aliquos lapides ad inuicem percussos, videmus ibi generare ignem. Calibe etiam, vel azario ad lapidem percusso, generatur inde ignis.

Elementa participant se inuicem

Leonis ossibus efficiat ignem.

Ignis ex percussione durorum quo generatur.

C Aduertendum etiam, quod ex percussione durorum generatur ignis dupliciter, quia potest ille ignis generari, vel ex aere interposito inter illa dura, vt quando illa dura concutiuntur ad inuicem, ille aer interpositus in tantum calescit, quod ignitur, & fit ignis: Vel hoc potest esse alio modo. quia ex illa percussione durorum aliquæ particule separantur ab aliquo illorum durorum, & ex percussione alterius igniuntur, & fiunt ignis, & iste ignis est fortior generatus ex talibus particulis, quam generatus ex aere interposito inter dura, vt ex calibe percussa in lapide separantur aliquæ particule lapidis ex percussione illa ignitæ, quæ si cadent in aliquo, quod sit siccum, accenditur inde ignis.

D Redeamus ergo ad propositum, & dicamus, quod accidens in virtute formæ substantialis potest inducere in materiam illam formam substantialem, vt quia mixta sunt calida participando naturam ignis, poterit ille calor tantum incendi, quod inde fiat ignis, siue hoc fiat ab igne, siue a motu, siue ab aliquo alio.

Erit ergo vna via, quod agens naturale mediante accidente, inducit formam substantialem. Quia cum eius virtus sit accidens, oportet, quod in materia prius inducat aliquod accidens, & mediante illo accidente in virtute formæ substantialis, cuius illud accidens est organum, poterit induci illa forma substantialis.

Accidentia
constantia pos-
sunt stare in
eadem parte
materiæ.

Formæ sub-
stantiales con-
trarij in unum
modo possunt
stare in
eadem parte
materiæ.

Secunda via ad hoc idem sumitur ex parte materiæ, in qua recipitur illud accidens. Potest enim materia, vel poterit in vna, & eadem parte materiæ, stante ibi substantiali forma, recipi accidens contrariæ formæ: & stante forma vnius elementi, potest in illa eadem parte materiæ induci accidens contrarij elementi, sed nunquam potest ibi induci aliquid de forma substantiali illius contrarij elementi, quia nunquam vna, & eadem pars materiæ potest esse substantia formis substantialibus duorum elementorum, nec totaliter, nec secundum partem, nec remissè nec intensè. Non autem totaliter, quia tunc esset vna res in duplici specie. Nec etiam secundum partem, quia forma substantialis non habet partem & partem, quia vel tota est, vel tota abest. Nec secundum intentionem, vel remissionem, quia forma substantialis nec intenditur, nec remittitur. Oportet ergo quod accidens alicuius formæ agens, vt organum, & in virtute illius formæ possit inducere illam formam. Talis est enim natura materiæ, vt ex intenso accidente, quod est organum alicuius substantialis formæ, possit educi de potètia eius illa substantialis forma.

Mutatio ois
realis est ter-
minus motus.

Generatio
est terminus
alterationis.

Tertia via ad hoc idem sumitur ex parte ipsius formæ substantialis, quæ est terminus actionis agentis. Omnis enim mutatio realis facta à quocunque agente creato est terminus alicuius realis motus. Mutatio enim ad formam substantialem est terminus alicuius motus. Cum ergo in substantia non sit motus: sed mutatio, vt patet per Philosophum in 5. Physi. Generatio, quæ est mutatio in substantia, non erit terminus motus facti in genere substantiæ, cum in tali genere non sit motus, sed erit terminus alterationis, quæ est motus in genere qualitatis. Si ergo mutatio in substantia est terminus motus alterationis: oportet, quod agens alterando passum inducat similitudinem substantiæ, vel formam substantialem aliquam in passu, sed non alterat passum nisi qualificando passum, & mediante qualitate inducta in passu, inducit formam substantialem in ipso. & cum ista sit accidens, mediante accidente agens naturale, vel quodlibet agens creatum inducit in materiam, & educit de potètia materiæ substantialem formam, quod declarare volebamus. Si enim non esset aliud, nisi quod videmus ad sensum, quod cum in igne non sit virtus actiua, nisi calor: & cum ignis non nisi calefaciendo generet ignem, cum calefacere sit quoddam accidens, oportet, quod mediante accidente inducatur forma substantialis: vt forma ignis inducitur mediante calore tanquam mediante instrumento formæ ignis, & forma alia poterit induci mediante multiplici calore, vel mediante multiplici accidente, prout illa for-

A ma requirit, vt non nisi alterationis sit terminus forma substantialis educta de potètia materiæ.

D V B. III. L A T E R A L I S.

An forma substantialis dici possit effectus Dei, & aliorum agentium immediatus. Conclusio est affirmatiua.

L T E R I V S fortè dubitaret aliquis, cum inductio formæ substantialis possit esse effectus Dei, & aliorum agentium, vttrum possit esse effectus vtriusque.

Dicendum, quod quilibet effectus quantumcunque immediate fiat à creatura, sit & immediate à Deo, vt quilibet effectus factus a creatura possit dici immediate totus factus ab ea, & immediate totus factus à Deo: nec superfluit actio creature, concurrète actione Dei, nec econuerso. Nam & si effectus quicunque factus à creatura potest dici immediate esse totus ab ea, & immediate totus à Deo, non tamen erit immediate totaliter ab vtroque, & sicut est immediate totus à Deo, ita si vellet Deus, nihil ibi ageret creatura, sed Deus omnia facere per se ipsum posset. Posset enim Deus facere sine rate homines transire mare, & portare eos vltra mare, sed vt non essent superuacua opera sapientiæ suæ, vt dicitur in lib. Sapientiæ, communicauit virtutem suam creaturis, vt essent coadiutores eius, & non essent ociosæ, sed haberent suas proprias operationes.

Effectus g-
libet creatu-
re est imme-
diatè totus
à Deo, & à
creatura,
sed non to-
taliter ab
vtroque.

Hoc ergo viso ad declarationem quæstionis quæsitæ: dicemus, quod immediatum potest accipi tripliciter, vel ex parte agentis, vel ex parte passivi, vel ex parte eius, quod ab agente inducitur in passu.

Si ergo illud inductum ab agente in passu volumus referre ad formam substantialem, propter quam mouentur istæ quæstiones, Dicemus quod nullum agens naturale, quantum est ex parte sui, vel etiam nullum agens creatum immediate facit aliquid per suam substantiam, sed semper facit hoc mediante aliquo accidente. Et ideo in libro de causis dicitur de agentibus aliquibus, quod indigent continuatore, non enim potest per substantiam suam immediate attingere effectum, quia nulla actio immediate egreditur ab aliqua substantia creata, sed quælibet substantia creata indiget aliquo accidente, quod est virtus continuans, & coniungens ipsam cum passu, vt possit agere in passum. Illud ergo dictum de causis de indigentia continuatoris potest referri ad quodlibet agens creatum, quia quodlibet tale agens indiget continuatore.

Immediatè
tripliciter.
Agens natu-
rale indiget
continuato-
re.

Secundò potest accipi medium ex parte ipsius passivi, vt hoc modo aliquid agat rem aliquam mediate ex parte passivi, quia non potest in ipsum passum inducere rem illam, nisi mediante aliquo alio, & sic quantum ad formam accidentalem potest agens creatum immediate inducere illam

illam ex parte passi. Quia potest aliquod agens inducere in passum immediate non inducendo aliquod aliud, per quod inducat ipsum. ut ignis immediate causat calorem in passu, quia hoc modo non facit mediante aliquo alio inducto in passu. sed primum, quod inducit in passum, est ipse calor: & quantum ad formam substantialem nunquam agens creatum producit eam immediate in materia, vel in passu, sed semper producit eam mediante aliquo accidente, quo alterat passum, & quo expoliat passum una forma, & induit aliam. Ut hoc modo verificetur dictum Philosophi: Omnis passio magis facta abiicit a substantia, & abiiciendo ab una substantia inducit aliam, quia corruptio unius est generatio alterius, & econverso.

Tertio modo potest accipi mediatio, vel immediatio ex parte ipsius rei productae. ut ex parte ipsius formae substantialis. Propter quam mouetur quaestio: & tunc esset hoc agere mediate, quando non posset agens creatum aliquo modo in essentiam ipsius formae, sed solum in aliquam rem disponentem ad ipsam formam. & hoc esset redire in opinionem ponentium datorem formarum, quia non est effectus sine causa. Si ergo forma substantialis aliqua nunc habet esse in materia, & prius non habebat ibi esse, oportet hoc fieri per actionem alicuius agentis: & oportet, quod illa forma sit effectus alicuius agentis. Si ergo ista agentia inferiora non possunt in ipsam essentiam alicuius formae substantialis, sed solum possunt disponere ad eam; oportet, quod demus aliquem alium ab istis inferioribus, ut Deum, vel intelligentiam, vel quodcumque aliud, quod sit dator omnium formarum substantiarum, quod est contra doctrinam Aristotelem, secundum quem solus intellectus est ab extra, vel est a Deo, qui est dator illius formae, id est animae intellectivae.

Omnes ergo aliae formae substantiales omnium generabilium, & corruptibilium sunteductae de potentia materiae per ista agentia inferiora naturalia, cum adiutorio superiorum agentium, id est Dei, & motorum orbium, & ipsorum orbium. Iuxta illud Commen. xij. Natura non agit nisi mota a superioribus causis, quae sunt intelligentiae motrices orbium, quae omnia sunt sub una arte principali, quae est ipsius Dei. Sic ergo dicendum est de mediatione, & immediatione agentium creatorum: Sed si volumus loqui de mediatione, & immediatione ipsius Dei: nullum est ibi medium quantum ad substantiam agentis, quia non indiget continuatore, vel non indiget virtute, quae non sit ipsa sua substantia, quia sua substantia est sua virtus: & non indiget medio ex parte ipsorum agentium, quia quicquid potest facere mediante causa secunda, ut mediante agente creato, potest facere sine illo: & si facit aliqua mediantibus agentibus creatis, ut mouet caelos mediantibus Angelis, & gubernat totam istam creaturam corporalem per spiritualem, ut per Angelos: & omnia ista corpora inferiora per superiora, ut per caelos, ut vult Augustinus. 3. de

Trini. Hoc non est, quod non possit omnia per se ipsum facere, sed quia vult, ut dixi, suam dignitatem communicare creaturis: ut una sit causa alterius, & una creatura habeat suam actionem in aliam eo modo, quo potest hoc habere; et quo potest esse causa aliqua, ergo communicauit Deus creaturis, quae potuit sibi retinere non communicando, & aliqua forte potuit eis communicare, quae non communicauit: sed sibi retinuit. Sic ergo dicendum est de mediatione, & immediatione dei ex parte sui, & ex parte aliorum agentium.

Sed si volumus loqui de hoc ex parte ipsorum passorum; Dicemus, quod Deus potest omnia mediate, vel immediate, dum tamen hoc non repugnet ipsis passis. Quia potest quicquid contradictionem non implicat. Non enim fieri posset, quod in natura intelligentiae induceretur quantitas mobilis, cum intelligentia de sui natura sit substantia, quae non diuiditur. Quia, ut credimus, hoc facere implicaret contradictionem.

Potest autem facere quantitatem sine subiecto. Quia quantitas est apta nata seipsa indiuiduari, cum quantitas de se habeat partes, & una pars quantitatis (per se loquendo) sit eiusdem speciei, cum alia parte, quod non nisi in rebus indiuiduis fieri potest, quod inueniantur plura sub eadem specie.

De qualitate autem, utrum possit eam Deus facere sine subiecto, cum qualitas non indiuiduetur de se; videtur nobis implicare contradictionem, quod actio alicuius agentis terminetur ad aliud secundum se; quod de se non habet indiuiduati, quia non potest terminari nisi ad id, quod potest esse quid indiuiduum, & hoc aliquid. Ideo coactus fuit Philosophus dicere, quod non fit nisi compositum.

Ex his autem patere potest quomodo actio Dei secundum mediationem, & immediationem se habet ad ipsa passiuia, & in passiuis. Quia potest omnia agere mediate, & immediate, quae non implicant contradictionem, & ut non implicant contradictionem.

D V B. III. L A T E R A L I S.

An incrementum, quod dat Deus, ad formam substantialem, & ad alia referri possit. Conclusio est affirmatiua.

ALTERIVS forte dubitaret aliquis de incremento, quod dat Dominus, quod supra specialiter referrebat ad formam substantialem. Vtrum adaptari possit etiam ad alia, & quomodo se habeant ista ad alia agentia creata.

Dicendum, quod de forma substantiali: quantum ad alia agentia, aliqui conati sunt reducere talem productionem, & specialiter in generatione animalium in his, quae generantur ex

Tom 1

Deus quantitatem sine subiecto facere potest: & item: qualitate. Et cum de potentia Dei quantitas semper est dicendum quod plus pollicetur, quod non potuit. modo manifestata contradictione non appareat, ut ait Doctor. Quod. 4. c. 1. sub finem, ubi asseruit, Deum posse facere duo corpora simul in eodem situ, & duo accidentia solo numero differentia simul in eodem subiecto.

Art. 6. Top. loco 41. 1. de Gen. 1. c. 20.

Formarum datorum sit ponendus.

2. de Gen. animal. 3.

Auct. 11. dict. c. 18.

Mediatum, & immediatum quomodo in Deo repetantur.

Calor tri-
plere.

2. de Ge. 50.

tur ex semine in cæleste corpus, dicentes illum triplicem calorem, quem dicit Aristot. in de animalibus, esse in semine, videlicet, elementarem, cælestem, & animale, siue vitalem, ad tria deferuire. Constat enim, quod iste triplex calor est in semine. Est enim ibi calor elementaris, idest calor ignis. Nam cum semen sit quid mixtum, & sit superfluum alimenti, vel nutrimenti, quia secundum Philosophum in de Generatione: Ex eisdem nutrimur, & sumus. Cum ergo simus ex quatuor elementis, nutrimentum nostrum, vnde fit semen, erit ex quatuor elementis, & quia elementa sunt in mixto secundum virtutem, quia saluatur virtus eorum, oportet, quod virtus ignis, quæ est calor, sit in ipso semine. Dicunt ergo isti, quod huiusmodi calor concurrat ibi tanquam resoluens, & consumens. Oportet enim in generatione fetus aliquas superfluas humiditates concurrere, quas calor ignis consumit, & digerit. Concurrat etiam ibi calor cælestis, quia cum cæli influant in ista inferiora, oportet nos imaginari elementa, & mixta, & omnia, quæ sunt hic inferius, esse repleta caloribus, & virtutibus orbium, & stellarum: tamen calorem cælestem dicunt isti concurrere in semine in quantum sit ibi motus ad speciem, siue ad determinatam substantialem formam. Calorem autem animale dicunt ibi concurrere, quia per illum calorem fetus habet, quod viuat. Ipsi ergo Cælo attribuunt isti mouere ad determinatam speciem, vel ad determinatam substantialem formam.

Aduertendum ergo, quod de substantiali forma multi sunt conati reddere rationem propter hoc, quod vident ista agentia inferiora non agere, nisi mediante alteratione, vel mediante aliquo accidente. ideo videtur eis, quod in aliud agens debeamus reducere inductionem substantialis formæ, quam isti conantur reducere in motum cæli, vel in calorem adgeneratum ex illo motu.

Dicemus ergo, quia ipsum etiam cælum non agit in ista inferiora, nisi alterando ea. Vnde a Philosopho vocatum est primum alterans, non alteratum. Cum ergo alteratio sit quoddam accidens, eadem erit quæstio de cælo, & de agentibus hic inferius, quomodo inducit substantiam mediante accidente.

Recurrendum est ergo ad viam superius tactam, quod in substantia non est motus, sed mutatio, vt patet in 5. Phy. & cum mutatio sit semper terminus motus, mutatio ad formam substantialem, quæ est generatio, est terminus motus non sui generis, cum in substantia non sit motus, sed terminus alterius generis, vt alterationis. Alteratio enim licet sit accidens, est tamen quædam passio, quæ magis facta abijcit ab vna substantia, idest ab vna substantiâ forma, & inducit aliam, vt hoc modo mediante accidente, & mediante alteratione generetur substantia. Vnde & Commentat. xij. ait simile esse de accidente, & de substantia. Nam sicut calidum agens in calidum non immittit

A calorem ab extra, sed facit calidum in potentia, calidum in actu: ita ignis generans ignem non immittit formam substantialem ignis ab extra, sed facit ignem in potentia, ignem in actu.

Quidam etiam, & magni reuocantes quandam suam opinionem, quam prius posuerant, quod cælum Empyreum non potest influere in ista inferiora, cum non moueatur, & corpus non potest influere in alia, nisi motum; hoc reuocantes, & asserentes illud cælum influere in ista inferiora dixerunt. quod specialiter influebat ad productionem substantialis formæ, dicentes illud cælum, quod est locus semper spiritualium substantiarum, aliquid participare de modo spiritualium substantiarum, quia influit, & agit in hæc inferiora absque eo, quod localiter moueatur. Nam & motores orbium mouent non moti.

Aduertendum ergo, licet sit satis credibile, quod cælum Empyreum influat in hæc inferiora propter maiorem coniunctionem vniuersi, quia si non influeret, non esset connexio illius cæli ad alia corporalia, nisi secundum quandam superficialem contactum; sed cum corpora agentia se profundant etiam in totum corpus passum, quia ars agit in superficie: Natura autem agit in totum corpus, vt superius dicebatur per Comment. Ex influentia cæli Empyreici ad ista inferiora connectitur illud cælum etiam cum istis inferioribus. In omnibus tamen talibus oportet semper repetere, quod actus actiuorum sunt in patiente disposito, vt corpora super cælestia recipiant influentiam cæli Empyreici, vt sunt apta, & disposita ad suscipiendum eam, & ista inferiora recipiunt huiusmodi influentiam, vt sunt apta, & disposita ad recipiendum illam.

Sed etiam, hoc posito, stat difficultas præacta. Quia non solum cælum Empyreum, sed etiam ipsa intelligentia primum, quod inducunt, est aliquod accidens. cælum ergo empiricum & omne agens creatum primum, quod inducit, est aliquod accidens. Ibi enim incipit infirmitas creaturæ, vt totam suam perfectionem non possit habere per suam substantiam, sed habet eam per aliquod accidens, vt virtus, per quam agat agens creatum sit accidens, & primum, quod inducit in passum, sit aliquod accidens. Sed quomodo possit mediante aliquo accidente induci substantialis forma, est satis per habitæ declaratum. Ista ergo agentia inferiora primò inducunt accidens in passum, & mediante accidente inducunt substantiam, vel substantialem formam cum adiutorio tamen superiorum agentium. Sic ergo dictum est de istis agentibus creatis.

Redeamus ergo ad agens diuinum, quomodo se habeat ad alia, quæ sunt per agentia creata. Dicemus ergo, quod licet illud incrementum, quod dat Deus spiritualiter, reulerimus ad substantialem formam; possumus tamen ipsum referre ad omnia, quæ agit creatura.

Quia

Empyreum
an influat
in hæc infe-
riora vide
supra d. 2.
q. 2. art. 4.

2. de aia 24

Cælum vo-
cat primum
alterans, non
alteratum.
2. de aia com.
49.

1. c. 8. 21.

6. Top. 2.

Deus in of
creaturæ a-
ctiōe tripli-
citer agit.

Quia Deus, quantum ad præsens spectat, tripli- A
citer agit in omni actione creaturæ.

Primò ipsam actionem sustentando.

Secundò ipsam virtutem creatam, siue ipsam
creaturam ad agendum mouendo.

Tertiò ipsum effectum, qui inde sequitur,
consumando.

Primò ergo agit Deus in omni actione crea-
turæ ipsam actionem sustentando. Nam si ip-
sum agens creatum non staret per momentum,
nisi Deus sustentaret, & conseruaret ipsum,
multò magis eius actio non staret per mo-
mentum, nisi Deus sustentaret, & conserua-
ret ipsam.

Secundò Deus agit in omni actione creatu-
ræ non solum sustentando ipsam actionem, sed
etiam ipsam virtutem creatam, & ipsam crea-
turam ad agendum mouendo. Nam secundum
Philosophum in de generatione. Ignis, qui est
maximè actiuus, non ageret sine cælo, non mi-
nus, quàm instrumentum non motum ab arti-
fice. Et ponit exemplum de serra. Serra enim
licet habeat dentes, per quos secat: tamen nisi
moueretur ab artifice, nihil seccare posset. Sic
& ignis non potest alterare, & calefacere, nisi
motus à superiori corpore, vt à cælo. Iste au-
tem motus non oportet, quòd sit localis in igne,
vt, quòd localiter moueatur ignis ad hoc, quòd
calefaciat, sed sufficit, quòd actio innitatur actio-
ni cæli, ad hoc, quòd ad agendum dicatur mo-
tus à cælo. Et quia actio creaturæ cuiuslibet
magis innitatur actioni Dei, quàm actio ignis
innitatur actioni cæli; Si ignis dicitur orga-
num cæli, vt dicatur non agere nisi motus à
cælo, & nisi innitens actioni cæli, multò ma-
gis quælibet creatura est organum Dei, &
non agit nisi mota à Deo, & nisi innitens
actioni Dei.

Tertiò Deus agit in actione cuiuslibet crea-
turæ, consumando effectum cuiuslibet creatu-
ræ. Nam sicut per se ipsum immediate dat ef-
se cuiuslibet creaturæ, & conseruat eam in esse,
sic multò magis dat esse, & conseruat in esse ef-
fectus omnium agentium creatorum. Agens
ergo diuinum sustentat, adiuuat, & consumat,
vel perficit omnia, quæ fiunt à creaturis. &
omnia hæc, vt referuntur ad Deum sunt quæ-
dam incrementa creaturæ. Nam & si omnes
creaturæ dici possunt plantationes, & rigationes,
Actiones tamen istæ diuinæ, sine quibus
non possunt creaturæ agere, dici poterunt in-
crementa. Nominamus autem istas actiones
diuinæ pluraliter, quia multis modis Deus in
agendo subuenit defectibus creaturæ.

D V B. V. L A T E R A L I S.

An in productione animæ aliquo modo An-
geli cooperari possint. Conclusio est
affirmatiua.

Idque quantum ad corporis dispositionem: non
autem quantum ad essentiam.

L T E R I V S fortè dubitaret ali-
quis de eo, quod principaliter quere
batur, videlicet de creatione animæ.

Vtrum fiat per Angelos, quia
dato, quòd ipsi Angeli non possint animam crea-
re, potest merito dubitari: Vtrum possint ali-
quid cooperari ad eius creationem.

Plato in
mao.

Dicendum, quod aliquid potest creari duplici-
ter: vel, vt aliquid per se existens: vel, vt per-
fectio alterius, vel possumus aliter distinguere,
& in idem redit. quòd aliquid potest creari du-
pliciter. vel vt incipiens esse in seipso: vel vt in-
cipiens esse in alio.

Illud, quod creatur, vt incipiens esse in seip-
so, nullum agens creatum potest aliquid coope-
rari Deo in creatione illius. quia oportet, quòd
sic creatum creetur, vt aliquid in seipso, non
vt aliquid in alio. Nullo ergo modo operatio
creaturæ poterit ad illud attingere, vt aliquid
cooperetur in creatione illius rei. Non enim
poterit ibi cooperari ratione ipsius rei, cum crea-
re sit ex nihilo facere. Nec cooperari poterit ra-
tione alterius, cum illa res dicatur creata in seip-
sa, non in re alia.

Creatio q̄
nā creatu-
ræ compe-
tere in co-
operando
non possit.

Sed si aliquid creatur, vt aliquid in alio, sicut
anima creatur, vt perfectio corporis, poterit
agens creatum aliquid cooperari ad creatio-
nem illius rei, non quantum ad suam essentiam,
sed quantum ad dispositionem, & organi-
zationem corporis, cui illa anima per crea-
tionem infunditur. Nam quicquid facit ali-
quid, quo factò fit, vel causatur aliquid aliud,
potest dici aliquid cooperari ad factionem, vel
creationem illius. & quia anima non nisi per
creationem infunditur. corpori disposito, &
organico, quicquid facit ad organizationem,
& dispositionem corporis, cui infunditur ani-
ma creata, potest dici cooperari ad creationem
illius animæ: non ratione essentiæ animæ,
sed ratione dispositionis corporis, cui indispo-
sito non infunderetur anima. Ideo dictum
est, quòd homo generat hominem, & Solu.
Ipsa enim supercælestia corpora, & ipsi An-
geli mouentes supercælestia corpora faciunt
ad generationem hominis, qui constat ex ani-
mâ, & corpore, sed principaliter hoc faciunt
ex parte corporis organizando, & disponendo
corpus, sine quo non crearetur anima, nec in-
funderetur corpori. & non solum Angeli Mo-
tores orbium faciunt ad organizationem, &
dispositionem corporis, quibus peractis, crea-
tur anima, & infunditur corpori, sed etiam An-
geli hic inferius, siue boni, siue mali possunt
hoc facere, nisi inhibeatur eis. Nam & medici
cooperantur dando aliqua iuuamenta, vt im-
prægnetur mulier, & postquam est impræгна-
ta, dant aliqua iuuamenta, & sunt ministri na-
turæ, iuuando naturam per aliquos cibos, vel per
aliqua

Creatio q̄
nam possit
competere
creaturæ in
cooperando.

2. Phys 25.

aliqua alia: ne impregnatio illa impediatur, sed prosperetur in opere suo; quod faciendo cooperantur ad coniunctionem, & dispositionem formæ, quibus peractis: ut iam diximus: creatur, & infunditur ibi anima.

RESP. AD ARG. ART. II.

D PRIMVM dicendum, quòd superiora corpora non sunt causæ inferiorum: nisi transmutando, & generando ea. Sed licet vnũ corpus faciat ad gnationem alterius; substantiæ tamen spirituales non generant se ad inuicem. ideo ratione effectus animæ, quæ non educitur de potentia corporis, non possunt ibi cooperari Angeli. Possunt tamen modo, quo dictum est, ad organizationem, & dispositionem corporis, vt hoc modo quasi indirectè faciant ad creationem animæ, quæ non creatur, nec creata infunditur nisi corpori disposito, & organizato.

Ordo in corporibus, & spiritibus.

Possimus tamen, si uolumus, ea, quæ sunt in corporibus inferioribus respectu superiorum, saluare in spiritibus inferioribus respectu superiorum. Nam sicut corpora inferiora in actionibus suis iuuantur per superiora, sic spiritus inferiores in actionibus suis iuuantur per superiores, & animæ humane hoc modo iuuantur per Angelos, & illuminantur per eos.

Angeli quò cooperantur Deo, & quò non.

Ad secundũ dicendũ, quòd quantũ ad exire a Deo per creationem est incipere esse ab ipso ex nihilo, ad quod non potest cooperari aliqua creatura directè, & per se. Sed tendere in Deum tanquam in finem fit per operationes nostras. Quia, vt dictum est, in operationibus nostris & directè possunt nos iuuare Angeli. ideo non est simile de exitu à Deo tanquam à principio, per quod accipimus esse, & de regressu nostro in Deum tanquam in finem, in quem tendimus per operationem. Quia Angeli non possunt rebus creatis, secundum quò huiusmodi cooperari quantum ad esse. Possunt autem secundum, quò huiusmodi rebus iam habentibus esse per creationem cooperari quantum ad operationem.

Auicennæ opinio de Actus creatione.

Ad tertium dicendum, quòd Auctor de causis non est recipiendus in hac parte. Quia sequitur opinionem Auicennæ, secundum quem non exit à Deo immediatè nisi unum: ut intelligentia prima, qua etiam per creationem exeunt postea tria. Nam illa intelligentia prima intelligit Deum, qui est actus purus, & intelligit se, vt est aliquid in actu: & tertio intelligit se, ut est aliquid in potentia. Vt ergo intelligit Deum, qui plus habet de actu, causat intelligentiam secundam, quæ magis habet de actu. Sed ut intelligit se, ut est aliquid in actu, creat animam primi cæli, quæ minus habet de actu, quàm intelligentia secunda. Sed prout tertio intelligit se, ut est aliquid in potentia, creat corpus primi cæli, quòd adhuc habet minus de actu, quàm anima eius. Sed ista aures fidelium omnino abhominantur. Hoc modo etiam loquitur ille de causis in propositione quinta, quòd intelli-

A gentiæ superiores imprimunt formas secundas, idest animas cælorum, quòd de animabus cælorum, uel nostris sentire esse creatas ab intelligentijs, est erroneum, & impossibile.

Ad quartum dicendum, quòd eo modo, quo loquitur Auctor de causis, quòd anima scit res per intelligentiam, uel per uirtutem eius, est erroneum. Quia uisus est ille Auctor sentire, quòd ipsa anima cæli sic creata per intelligentiam, & quòd potentiam intellectiuam habeat per intelligentiam, habeat esse per intelligentiam, quòd esse non potest nec de animabus cæli, nec de nostris; Possimus tamen, si uolumus, ad bonum intellectum reducere uerba eius, quòd non referamus ea, nec ad substantias animarum, nec ad earum potentias intellectiuas: siue sint animæ cælorum, siue nostræ. sed referamus hoc ad

Actio intelligibilis actus humane uat ab Angelis.

B ipsos actus intelligendi, uel ad ipsas actiones intelligibiles, in quibus & animæ cælorum possunt iuari ab intelligentijs superioribus, & etiã animæ nostre possunt iuari in his actionibus, & illuminari ab Angelis.

Ad quintum dicendum, quòd a causa infinita possunt procedere effectus finiti. Et a Deo, qui est infinitus, procedunt immediatè creature, quæ sunt finitæ. Quia cum Deus agat per sapientiam suam, ex illa sapientia sua sumunt finem, & terminum ea, quæ creantur a Deo, quia per illam sapientiam omnia creauit Deus finita, & terminata secundum certos limites, & terminos, qui certi limites, & termini sunt numerus, pondus, & mensura. Et ex hoc dictus est Deus omnia facere in numero, pondere, & mensura.

C Quòd dictum uno modo exponi potest, quòd Deus omnia fecit in numero, pondere, & mensura, quia omnia fecit, ut haberent certum numerum, quantum ad esse indiuisibile, & certam mensuram quantum ad esse speciei, & certum pondus, quantum ad esse prædicamenti, & generis. Omnia ergo creata per pondus sunt in certo genere, uel in certo prædicamento. Per mensuram, sunt in certa, & determinata specie, & sunt in certo numero indiuiduorum sub illo prædicamento, siue sub genere, uel specie.

Deus quò creauit oia in numero, pondere, & mensura.

Ad formam autem arguendi, quòd Deus non communicat bonitatem suam, quantum potest, secundum suam infinitam potentiam creaturis, nec etiam creaturæ possent tantam bonitatem recipere. Sed communicat ei secundum ordinem sapientiæ suæ. Vel possumus dicere cum Augustino in 1. Confess. quòd Deus se totum offert, uel se toto implet quamlibet rem. Sed nullo modo

Mensura in rebus uat.

D la res eum totum capit. Vt utroque modo sit mensura in rebus, & ex diuina sapientia, quæ omnia constituit in numero, pondere, &c. & ex capacitate rerum.

A R T I C. III.

An anima humana ab alia traducatur. Conclusio est negativa.

D.Th.2.Sent.d.19.q.2.art.1.

TERTIO queritur de anima humana, vt comparatur ad aliam animam. Et est quaestio:

Vtrum vna anima traducatur ab alia, vel quod idem est querere: vtru animae humanae sint

ex traduce. Et videtur, quod sic, quia secundum Philosophum: Vnumquodque perfectum est, cum potest sibi simile generare, sed homo est perfectissimum animalium, quia ergo animalia generant sibi similia, quantum ad corpus, & quantum ad animam, quia in eis anima traducitur ex anima, ergo multo fortius hoc erit in homine.

2. de aia. t. c.34.

Gen.46.

Præterea Gen.46. dicitur, quod omnes animae egressae sunt de foemore Iacob. Sed sicut de foemore Iacob egressae sunt aia, ita de foemoribus aliorum hominum procreantium filios egrediuntur animae, ergo &c.

2. Phys. t. c. 26.

Præterea in 2. Phys. dicitur, quod homo generat hominem, & sol. Sed si homo generat hominem, ergo generat illud, per quod homo est homo, huiusmodi est anima intellectiua, ergo &c.

Præterea omne illud, quod dat complementum operationum, videtur cooperari operanti, sed si anima est per creationem a Deo, cum multi nascantur ex adulterijs, & ex peccatis, videtur Deus cooperari adulteris, & peccatoribus, ergo &c.

Præterea per originem contrahitur peccatum originale, aliter non esset originale. Sed cum peccati originalis sit subiectum anima: & accidens non potest traduci sine subiecto. ergo simul cum peccato originali traducitur anima.

Præterea homo generans hominem, aut est agens vniuocum, aut non. Sed quod sit vniuocum patet, cum filius sit eiusdem speciei, & habeat eandem diffinitionem cum suo patre carnali. Cum ergo agens vniuocum det formam, & speciem genito, consequens est, quod homo habeat animam a patre.

Præterea secundum Commen. in 12. Impossibile est, quod actio unius agentis terminetur ad materiam, & actio alterius agentis terminetur ad formam, quia si actio hominis generatis terminatur ad dispositionem materiae; quantum ad animam intellectiuam terminabitur etiam ad ipsam animam, ergo &c.

Præterea septima die cessauit Deus a conden-

A dis nouis rebus. quæcunq; ergo res nouae fiunt non erit hoc a Deo sine alijs agentibus: sed hoc erit per solam propagationem, secundum quam operatur Deus, erit ergo anima intellectiua per propagationem non per creationem.

IN CONTRARIUM est Philosophus in de animalibus, secundum quem solus intellectus est ab extra.

Art. 2 de gen. an. c.3.

Præterea Gen.2. dicitur dixisse Adâ de Eua: Hoc os ex osibus meis, & caro de carne mea. Multo ergo magis dixisset, & anima de anima mea, si anima esset ex traduce.

Gen.2.

Præterea Ecclesiastes vlt. dicitur: Et spiritus reuertetur ad Deum, qui dedit illum, a Deo ergo habet esse spiritus humanus per creationem.

Ecl.6. *Esa.57. ex 70. interpr. sed vulgata editio hęc: Flatus ego facieñ. Hęc auctoritatē D P Aug.7. Gen. ad lit. c.3. exponit sic: Omnem animam ego feci.

B * Et in Esaia dicitur in persona Dei: Omnem flatum ego feci.

R E S O L V T I O.

Anima omnes ex traduce sunt proprie. Anima verò intellectiua non est ex traduce, sed a Deo agente separato. Id quod Anima intellectiua essentia, eius esse, eius actio, eiusq; ad alias animas differentia planum faciunt, ut infra patebit.

RESPONDEO dicendum, quod, vt communiter dicitur esse ex traduce, vel ipsa traductio dicit duo: diuisionem, & originem. Sed quomodo dicat ista duo, posset diuic: simode assignari. Quidam enim videntur velle, quod dicat diuisionem a toto ponentes exemplum, qd si pars ligni separaretur a ligno, non diceretur illa pars ex traduce, quia ex sola diuisione a ligno hoc habet fieri. Est ergo ibi diuisio, sed non est ibi proprie origo. Rursus, ut aiunt, si ignis generetur ab igne, non diceretur hoc esse ex traduce, quia licet sit ibi origo, non tñ est ibi diuisio. Quia nihil separatur ab igne generante, cum generat ignem. Sed videtur nobis, quod ista diuisio magis sit attendenda secundum locum, quam secundum totum, ut non fiat diuisio in his, quæ generantur ex traduce, sicut pars a toto, sed sicut pars alicuius rei coniunctæ secundum locum, vt sicut pars alicuius rei coniunctæ igni ab igne. Nam hoc est fieri aliquid ex traduce in animalibus, quia fit ex femine, quod traducitur a lumbis animalis, vnde generatur animal.

Ex traduce quid.

Videndum est ergo, quomodo se habet semen ad animal, & tunc apparebit qualis est ista diuisio. Semen enim se habet ad animal, sicut illud, quod fit de superfluo alimenti. Ingeniatur enim natura, quod alimentum sumptum secundum vltimam digestionem, quod est quasi omnia membra, quod statim coniunctum alicui membro transubstantiatur in illud membrum. Hoc ergo alimentum secundum ingeniationem naturæ, ne totum conuerteretur in membra, ordinatur natura, quod inde fieret semen: & inde dictum

Semen ad animal quo se habeat.